

1 /76 ■ ■ ■
ianuarie 2010
Anul VII
0,8 lei

Cafeneaua literară

Printre prieteni

Poți împărți totul cu prietenii tăi.
Numai visul nu-l poți împărți.

Visul leagă lumea de ceea ce nu este.
Ceea ce este nu ține de vis,
așa cum femeia tânără care și-a făcut cuib în umărul meu este un vis la timpul trecut.

Eu tocmai de aceea sunt singur: pentru că nu pot lua pe nimeni cu mine în vis.
Dacă aș lua piatra, ar fi ca și cum aș lua lespede. Or, visul meu trece de lespede.
Dacă aș lua calul, calul mi-ar fi de prisos. Visul meu nu trece prin șaua calului,
cum nici prin arme nu trece.
Pe cine să iau, când visul abia pe mine mă ia?

Te-aș lua pe tine, prietene, însă și tu ai un vis. Un vis de 30 de arginți...
Trupul meu va trece-n curând într-o îmbrățișare de sânge.

De aceea, las glas Visătorului, celui cu visul mai mare decât lumea:
nu îți părăsi visul și nu coborî printre prieteni! Ca nu cumva să intri în visul lor de argint.
De aceea îți spun, Visătorule, nu coborî printre prieteni!

Virgil DIACONU

Cum am devenit (și eu) huligan

Fie-mi îngăduit a înfățișa o amintire veche. Răscolind zilele trecute un vraf de hîrtii îngălbenite de vreme, am dat de o filă ce mi-a readus-o în față. E vorba de un „Proces-verbal de sancționare”, emis, la data de 21.XII.1957, de către „Comisia de disciplină a Facultății de filologie, istorie și filozofie” a Universității din Cluj și contrasemnată de rector. Iată conținutul acestuia: „Analizînd situația conduitei și frecvenței tov. student Grigurcu Gheorghe, anul IV, secția română, grupa 728, a constatat următoarele: caz de indisciplină. Atitudine huligană față de administratorul imobilului. Atitudine nejustă față de cadrele didactice (?). Frecvență slabă, deși i s-a atras atenția încă din anul trecut asupra frecvenței neregulate (se aflau în chestiune în speță cursurile de marxism-leninism, asasin de plicticoase - n.n.). În conformitate cu dispozițiunile Art. 31 din Regulamentul de ordine al instituțiilor de învățămînt superior, propune ca tov. Grigurcu Gheorghe să fie sancționat cu mustrare severă cu avertisment și la prima abatere va fi exmatriculat”. (Ar fi fost a treia exmatriculare din cursul studenției mele - n.n.). Ce s-a întîmplat atît de grav? Ce a provocat mînia cerberilor universității clujene unde eram student în anul final? Mi-am permis un fapt de-o cutezanță nemaipomenită. Pur și simplu o infamie. L-am luat de mînă și l-am adus pe culoarele impunătoarei instituții, căreia astfel îi călca pragul pentru prima oară, pe un adolescent iubitor de literatură. Pe un elev eminent, care, consătean cu gazda mea, un jurist interbelic, mă vizita adesea. Un băiat cu care stăteam de vorbă și căruia îi împrumutam cărți din categoria celor puse la index de regim, a căror lectură nu era chiar scutită de primejdii... Ne aflam într-un moment întunecat. La puțin timp după înăbușirea sîngeroasă a revoluției maghiare ce avusese rezonanțe și în țara noastră, oficialii își ascuteau vigilența revoluționară, își înăspreau tonul. Nu făceau excepție universitarii clujeni, care, după cum se știe, nu au depășit niciodată în perioada comunismului o atitudine de (în cel mai bun caz) pasivitate, cu o singură excepție, fulminantă aceea: Doina Cornea. Dar să explic cum am ajuns... huligan. Am fost surprins asupra faptului ilicit pe care l-am menționat de către un soi de intendent-portar al instituției, pe numele său, dacă nu mă înșel, Catarig. Individ care, după cum am aflat mai tîrziu,

îndeplinea cu zel și o funcție mai apreciată decît cea administrativă. Luat la rost cu brutalitate de personajul obez, arțăgos, ce se îneca în accesul său coleric, m-am străduit să-i explic despre ce e vorba. Zadarnic. Tuna și fulgera, de parcă aș fi adus cu mine o bombă pentru a face să sară în aer venerabila Universitate. Păzind cu strictețe *securitatea* acesteia, ipochimenul n-a ezitat să mă reclame la superiori, cu rezultatul consemnat mai sus. Ce-aș mai putea adăuga acum, după mai bine de o jumătate de veac? „Comisia de disciplină a Facultății de filologie, istorie și filozofie” m-a umilit cu rea voință, fiind de bună seamă la curent cu împrejurarea că, în anul anterior, cîștigasem în calitate de student un premiu întîi pe țară, singurul din acel an al întregului Cluj universitar. Dar cred că-i pot acorda și o dispensă. Onorabilii săi membri n-aveau cum să știe că elevul pe care l-am adus cu mine în sacrosanctul lăcaș, ca un huligan ce eram, pe numele său Ion Pop, va deveni profesor și chiar decan al Facultății în chestiune și nici că subsemnatul va ajunge să povestească întîmplarea în cea mai cunoscută revistă literară din România. Altminteri presupun că ar fi fost un pic mai prudenți...

CANONUL ȘI UTOPIILE LUI

Trăim mai departe drama *formelor fără fond*. S-a lansat în Occident conceptul de *canon*? Imediat el a devenit o modă și-n România, după ce, cu mai mulți ani în urmă, Virgil Nemoianu publica, în *România literară*, un articol pe tema „bătăliei canonice” (1990). Conceptul, utilizat după ureche, a intrat și-n programele și manualele din învățământul preuniversitar, unde confuzia este la ea acasă. Nicolae Manolescu însuși i-a dat credit pretinzând că scrie o *istorie „canonică” a literaturii române*, publicată, în 2008, sub titlul *Istoria critică a literaturii române*. Momentul decisiv în consacrarea mondială a conceptului a fost cartea americanului Harold Bloom, *The Western Canon. The Books and School of the Ages* (1994), care a cunoscut și-n România câteva ediții. Dar cum limbajul natural se supune, fatalmente, logicii fuzzy (v. Constantin Virgil Negoită), termenul a fost supus unor interpretări atât de diverse (George P. Landow, de la Brown University, găsea deja nu mai puțin de unsprezece definiții pentru *canon*), încât confuziile și contradicțiile au năvălit nestăvilit, decriptările fiind alterate de intruziunea ideologiilor, a intereselor de grup sau a fanteziilor personale puse sau nu în slujba noului *trend* al globalizării, având ca fundament ceea ce se numește *corectitudinea politică*. Aceasta este expresia puternic conturată a *deconstructivismului* postmodernist de *stânga*, pornit din Europa prin prestigiul unor mari gânditori ca Jacques Derrida sau Michel Foucault și impus apoi în Statele Unite în universități, augmentând mișcările minoritariste de tot felul (etnice, feministe, homosexuale, religioase etc.). Postmodernismul modern, cum l-a numit paradoxal Constantin Virgil Negoită, a dus la ultimă consecință idealul avangardei (ca expresie extremistă a modernismului) de a rupe total cu *tradiția*: religioasă, națională, artistică, familială etc. Este rațiunea de a fi a oricărei *deconstrucții*, în vederea impunerii utopice a unui *nou început*. În planul canonului literar, deconstrucția se numește *decanonizare*. Harold Bloom vorbește de o veritabilă Școală a Resentimentului postmodernist față de canon. Aici se concentrează, în viziunea lui, sensul „bătăliei canonice”. Împotriva Școlii Resentimentului care pusesese stăpânire și pe mediul academic american. Cu alte cuvinte, atitudinea lui Harold Bloom se află dincolo de modernismul avangardist și de postmodernismul modern, *resentimentar* prin excelență, plasându-se într-un ethos transdisciplinar și transmodern. La noi, „bătălia canonică” este înțeleasă aberant ca luptă pentru impunerea unui „nou canon”, când, în realitate, nu există mai multe *canoane*, ci unul singur, *canonul occidental*, supunându-se însă logicii Sfintei Treimi, aceea a *terțului ascuns*, care, după cum ne-a atras atenția Constantin Noica, constituie fundamentul civilizației europene creștine, care este, azi, civilizația unificatoare, *globalizatoare* a lumii, dacă vreți.

Din nenorocire, postmodernitatea se iluzionează primejdios că globalizarea se poate realiza *pur secular*, fără creștinism, acesta fiind redus la o simplă religie, între altele.

Dar să mă întorc la ideea, care intrigă pe extremiștii *eterogenizării*, că nu există decât un singur *canon*, dar în *logica treimii*, după cum nu există decât un singur Dumnezeu, dar în trei *ipostasuri*. Harold Bloom descifra *arheitatea* (nu întâmplător folosește cuvântul-cheie din ontologia eminesciană!) canonului occidental în două opere ale umanității: Biblia și Shakespeare. Aici se distinge și legătura organică dintre cele două canoane ale culturii și civilizației europene: *canonul biblic* și *canonul literar*, care nu-i, desigur, decât o ipostază a *canonului artistic*. De o parte *canonul creștin*, de cealaltă *canonul secular*, fiindând ca *fețele lui Ianus*, sau ca *lumina în undă* și *corpusul*, dacă vreți. Maniheistii raționaliști, aristotelici întârziați, vor să le despartă. Dar îi privește. În centralitatea lui canonică însă, Shakespeare trăiește același paradox al terțului ascuns: e deopotrivă *universal* și *național* (scriind în limba engleză și fiind oglinda geniului englezesc). Poate că acest extraordinar noroc al lui Shakespeare, adică al Angliei, de a fi centrul canonului literar a făcut ca limba engleză să dobândească prestigiul contemporan de *limbă universală* a civilizației internetului. Ceva din această realitate de ordin ontologic a intuit-o Bogdan Ghiu, unul dintre postmoderniștii preocupați de problema canonului. El construiește interesanta ecuație *engleză plus canon egal „supra-canonul lingvistico-literar”*, adăugând: „Engleza nu mai este o *limbă*, ci *limbajul*, condiția transcendentală actuală a comunicării”. (Bogdan Ghiu, *Literatură și globalizare: canon contra norme*, 2008, în LiterNet.ro, 7 septembrie 2009). Ceea ce omite autorul din această ecuație este tocmai Shakespeare, indiciu că nu s-a putut desprinde de doctrina *postmodernismului modern*, rămânând la stadiul „rețetar” al conceperii canonului, ca „set de norme” în condițiile globalizării. Dacă engleza se va despărți de canonicitatea lui Shakespeare, ea va deveni o limbă moartă, ca atâtea altele glorioase cândva. Or, „proiectul canonic” al lui Bogdan Ghiu cam spre acolo duce, fiindcă echivalează, simultan, cu *decanonizarea* literaturii: mai direct

spus, cu *distrugerea canonului* însuși, căci inventarea din *nimic* a unui alt *canon* nu mai este posibilă, creația din *nimic* fiind a divinității, nu a omului. Asupra unei asemenea primejdii atrăgea atenția încă J.R.R. Tolkien, în 1939 (*On Fairy-Stories*), consacrand conceptul de *sub-creație* în raport cu *creația primă* a lui Dumnezeu. Nu altceva grăiește *jocul secund* al lui Ion Barbu, în 1930. Demiurgia *jocului secund* la Shakespeare este subliniată de Eminescu prin sintagma „divinul brit” și printr-o memorabilă comparație: „Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe/ Și-nveți ce-un ev nu poate să te-nvețe”. (*Cărțile*). La fel de inspirat este titlul poemei, unul prin excelență... canonic!

Întorcându-mă la precaritatea soluției lui Bogdan Ghiu (asupra căreia voi reveni), aceasta e contrarcarabilă prin admirabila intuiție a lui Eminescu privitoare la *canonicitatea* lui Shakespeare, în termeni foarte apropiați de ai lui Harold Bloom. Este evident că poetul gândea într-o altă logică decât logicianul aristotelic Titu Maiorescu, marele său contemporan. Eminescu a surprins nu doar „universalismul canonic divin” al lui Shakespeare, ci și faptul că el exprima, simultan, geniul poporului său, fiind, deci, și expresia *canonului național englez*. Căci aceasta este taina antitezelor pătrunse de *terțul ascuns*: Unu este Multiplu. *Canonul universal* cuprinde în sine și *canonul național* (care, în definitiv, l-a generat), multiplicându-se în tot atâtea culturi și limbi naturale câte a dat Dumnezeu pe pământ. Mai mult, multiplicarea canonică se dezvoltă pe vârste, epoci ale umanității (Harold Bloom, pe urmele lui Vico, a distins patru), pe curente și școli literare, pe stiluri artistice individuale, apoi la receptorii literaturii. Teoreticienii canonului admit că fiecare cititor ajunge să aibă propria „listă canonică”. Legea internă a canonului nu este alta decât legătura ontologică dintre *identitate* și *diferență*. Numai logicile bivalente pariază pe una dintre fețele *ființei-ca-ființare*, căzând în capcana *antitezelor monstruoase*, cum le-a numit Eminescu. Aici se află sursa tuturor monstruozițatilor din istoria umanității. Or, canonul (fie el biblic sau literar) ne învață *ce-un ev nu poate să te-nvețe*. Shakespeare are *canonicitatea arheală* (ceea ce aproape că e un pleonasm) în ființa lui tocmai fiindcă a putut să se arate *în mii de fețe*, ca Dumnezeu secund, după principiul eminescian al *identității numerice*, preluat de poetul nostru din budism, sugerând, în acest mod că universalitatea canonului nu înseamnă izolare de celelalte culturi și civilizații ale lumii, ci întâlnire cu acestea. Bloom spune că budistul, creștinul, iudeul, musulmanul e posibil să nu se poată întâlni la nivelul canonului biblic, dar, cu siguranță, se pot întâlni într-un spectacol cu *Hamlet*. Dacă oamenii se pot recunoaște în canonul artistic, atunci ei deja s-au întâlnit în canonul biblic. Fiindcă nu e ruptură între canonul biblic și cel literar decât cu riscul enorm de a le distruge pe amândouă. Numai în acest sens creștinismul este cu adevărat o religie universală, *canonul religios* prin excelență, putându-se, la rândul-i, arăta în *mii de fețe* mai mult sau mai puțin îndepărtate de *canon*, de la variantele creștine propriu-zise la alte religii ale lumii, coborându-se până la fiecare conștiință religioasă și până la ateu, cel mai îndepărtat de canon, fiindcă l-a metamorfozat în

ideologie narcisistă de grup sau individuală. Să nu se înțeleagă de aici nicio clipă că m-aș întâlni cu vreo doctrină religioasă de tip New Age sau cu un fals ecumenism, deoarece creștinismul, în arheitatea lui patristică, deci ortodoxă, adună în sine *canonul canoanelor*, ca model exemplar al universalismului creștin. Trebuie să remarc din nou geniul intuitiv al lui Eminescu, exprimat aproape în termenii lui Harold Bloom, de astă dată pe terenul canonicității muzicale, atunci când spune că poți deveni pentru un moment creștin fără a fi creștin, sub impresia muzicii lui Palestrina, bunăoară: „Fie cineva ateu sau păgân, când va auzi muzică de Palestrina, sentimentul întunecos, neconștient al creștinătății îl va pătrunde și păgânul sau ateul va fi, pe cât ține impresia muzicii, creștin până-n adâncimile sufletului” (*Opere*, XIII, p. 113). De aceea, în chip inevitabil, toate religiile lumii se-ntâlnesc, măcar cu o câtime, în *creștinismul patristic*, acesta având ca echivalent shakespearian de canonicitate, în plan teologic, pe Sf. Maxim Mărturisitorul. Este singura formă posibilă de ecumenism. Orice abatere duce la distrugerea canonicității religioase, stimulând fundamentalismele și ereziile de tot felul și generând, în lume, antiteze monstruoase. Nu doar Harold Bloom a avertizat asupra consecințelor eliminării canonului literar din cultura universală, ci și alți teoreticieni. „Ar însemna o cădere în capriciu și autosuficiență, în haos și lipsă de orientare, un regres în barbarie”, spune germanul Marcel Reich-Ranicki. (*Avem nevoie de un canon literar?*, trad. Daniel Stuparu).

Revizuirile în canon (a căror necesitate a înțeles-o încă Goethe, iar la noi stipulate, la nivel teoretic, de E. Lovinescu) nu înseamnă abandonarea canonului și nici crearea de noi canoane, cum cred unii, de la avangardă la postmodernism, ci de revitalizarea canonului prin *singularități*. „Noi canoane” poate însemna cel mult *același canon sub alte obrăzări*. Când amintitul Marcel Reich-Ranicki scrie: „Fiecare generație trebuie să-și elaboreze propriile antologii și manuale, propriile strategii – și evident propriul ei canon”, el are grijă imediat să adauge. „un canon nu poate crește la nesfârșit”, iar el e capabil de creștere câtă vreme nu renunțăm la *tradiție*, adică la canonul însuși: „Nu cenușa o căutăm, ci dogoarea, focul. Nu dorim a păstra vechiul pur și simplu, ci faptul de a face accesibilă și de a proteja partea bună și vie din cele vechi”. Iar partea aceasta este întotdeauna *canonică*, e *arheală*. Îi poți recunoaște pe deconstructiviștii secularizați după trufia de a distruge din canon *centralitatea*. Ceea ce echivalează cu distrugerea canonului însuși. Harold Bloom arată că atacul la centralitatea canonică a lui Shakespeare nu-i altceva decât moartea canonului. La fel, atacurile la adresa centralității canonice eminesciene, produse violent de către resentimentarii postmoderni ai corectitudinii politice, echivalează cu nimicirea canonului literar românesc. Iluzia postmodernilor moderni că *literatura* trebuie înlocuită cu *metaliteratura* sub pretextul că esteticul nu mai păstrează nimic din *adevăr*, ca urmare a părăsirii Unului în favoarea Multiplului rupt de rădăcinile *identicii*, e un indiciu al morții canonului literar. Metaliteratura este doar un *moment* al canonului literar, nicicum culmea la care poate ajunge

canonul, cum crede Nicolae Manolescu. Parodiarea *sans rivages* a canonului nu înseamnă o veritabilă recuperare a tradiției, cum pretind unii critici. Numai o ruptură de postmodernismul modern e capabilă de o asemenea recuperare, atrage atenția Constantin Virgil Nemoiță, când el propune conceptul de *postmodernism premodern*, care echivalează, în același timp, cu întoarcerea la canonul biblic al Treimii, al logicii terțului ascuns. Nu e deloc întâmplător că secularismul fundamentalist al modernității și postmodernității a ajuns la „deconstrucția” canonului literar la scurt timp după începuturile deconstrucției canonului biblic, declanșată în Secolul Luminilor și ratificată de anunțul pompos al lui Nietzsche *Dumnezeu a murit*. Dar după primele atacuri ale avangardei modernismul transmodern a echilibrat „bătălia canonică” în favoarea literaturii, înainte ca metaliteratura să invadeze canonul și să-l sufocă prin postmodernism. De aceea, se poate spune că modernismul și neomodernismul canonic au fost ultima strălucire a literaturii înainte de lovitura pregătită de paraliteratura anti-canonică.

Decanonizarea a debutat cu deconstrucția canonului biblic, împingând cultura și civilizația europeană, mai întâi, în ceea ce Harold Bloom numește *epoca haotică*. Paleta deconstructivistă s-a dovedit a fi largă. Nietzsche nu a dorit nicicum să distrugă canonul religios, ci și-a orientat nemulțumirile față de creștinism spre schimbarea centrului canonic de pe Biblie spre întoarcerea la precreștinism, înlocuindu-l pe Iisus Hristos cu Dionysos. Efectele acestui delir dionisiac s-au repercutat în ideologia, mustind de ocultism, a nazismului. La extrema cealaltă, alt reformator canonic s-a vrut Marx, orientând însă deconstrucția canonului biblic nu spre trecut, ci spre viitor, gândind posibilitatea realizării raiului pe pământ. *Capitalul* a devenit noua Biblie complet secularizată, ruptura de canonul biblic creștin fiind radicală și ireversibilă. Biblia dionisiacă și biblia marxistă au avut ceva în comun: ambele au crezut că vor crea un om nou: de o parte *supraomul*, de cealaltă, *homo sovieticus*. Nu era posibil, fiindcă deja canonul biblic crease un om nou, omul creștin, același cu omul vechi, dar primenit prin *iubire*. Din fericire, în epoca modernă canonul s-a conservat în țările cu democrație liberală, chiar dacă și în acestea s-a dezvoltat o puternică Școală a Resentimentului, nutrită de postmodernismul corectitudinii politice pe filiera marxismului cultural al Școlii de la Frankfurt, solidară, la rândul ei, sau descinsă cu/din Georg Lukacs și Antonio Gramsci.

Se poate spune că după căderea cortinei de fier, resentimentarii s-au infiltrat bine în ideologiile globalizante, convenabile finanțelor și consorțiilor economice transnaționale. De aceea, noul globalism favorizează cel de al treilea val uriaș al decanonizării biblice și literare. Formele deconstructiviste sunt variate: cele mai multe combat cu ajutorul pseudoprefixului *post-*: *poststructuralism*, *postmodernism*, *postistorie*, *postcreștinism*, *postnaționalism*, *postcomunism*, *postliteratură*, *postfilosofie*, *postfamilie* etc. În asemenea cazuri, secularismul modern devine fundamentalist ca și în nazism și în comunism. Mai rafinată intelectualicește este tendința de a da impresia că nu se luptă pentru distrugerea

canonului, ci pentru înlocuirea celui vechi cu altul nou. Asaltul e concomitent asupra canonului biblic și a celui literar. O formă spectaculoasă este pe traseul deschis de *feminism*. Lupta pentru drepturile sociale și politice ale femeilor a constituit un demers legitim, ca și antisclavagismul și anticolonialismul. Dar ideologia postmodernistă a transformat-o în *fundamentalism feminist*, atacând canonul însuși. Pe tărâm religios, s-a lansat ideea că Biblia este un corpus canonic „patriarhal”, impunând tirania bărbaților asupra femeilor, fiindcă s-ar fi declarat necanonice evangheliile după Toma, după Iuda, sau după cea atribuită Mariei Magdalena, transformată *ad-hoc* în amantă și soție a lui Iisus. Scandalul a ajuns la vârf prin *best-seller*-ul lui Dan Brown, *Codul lui da Vinci*. În intenția lui Iisus, ni se spune, capul Bisericii creștine n-ar fi trebuit să fie un bărbat, ipostaziat în patriarh sau papă, ci o femeie, Maria Magdalena. Ar fi fost secretul nr. 1 păzit de cavalerii templieri, „adevăratul” Sfânt Graal. Biblia canonică ar fi deformat catastrofal creștinismul și noii „templieri” ar avea menirea să schimbe din temelii creștinismul. În realitate, schimbarea canonului biblic echivalează cu nimicirea creștinismului însuși. La rândul-i, minoritatea homosexuală declară „necanonice” textele biblice care condamnă Sodoma și Gomora. Alții au interesul să-l „reabiliteze” pe Iuda prin canonizarea evangheliei atribuite acestuia, ca „singurul” și „adevăratul” apostol care a înțeles și a făcut posibilă misiunea lui Iisus. Acestea sunt moduri de secularizare (gnostice, eretice etc.) a canonului biblic, adică, pur și simplu, ieșire din canon și, în cel mai bun caz, plasarea la marginea canonului literar, în situația unor cărți valoroase, cum poate să pară un *thriller* precum *Codul lui da Vinci*.

Revoltate sunt feministele postmoderne că în canonul literar sunt prea puține femei. Antologiile Norton din Statele Unite au fost acuzate că includ prea puține nume de femei. Elaine Showalter și-a propus chiar să distrugă canonul literar, declarat „masculin”, și să construiască un altul paralel, *feminist*. Judith Fetterly, la fel, a respins „universalismul” pretins de canon din pricină că este „masculinizat”. A purtat și ea o veritabilă „bătălie canonică” împotriva literaturii lui Mark Twain, a lui Ernest Hemingway, a lui D. H. Lawrence și Norman Mailer, îndemnând cititorii să reziste tentației de a se identifica cu eroii bărbați sau băieți ai acestora. Asemenea manifestări pot fi parțial îndrituite, înțelese, dar n-au nicio legătură cu esența estetică și ontologică a canonului literar. Cum nici „revoluțiile” din canonul biblic n-au nicio noimă, în afară de stârnirea senzaționalului și a divertismentului benefic comercial. Harold Bloom n-a ezitat să includă în centralitatea canonică a literaturii americane, alături de Walt Whitman, pe Emily Dickinson. Canonicitatea unor autoare ca surorile Brönte, Virginia Woolf, Marguerite Yourcenar, Simone de Beauvoir, Hortensia Papadat-Bengescu etc. este recunoscută național sau universal. Acolo unde scriitoarele de mare valoare nu sunt incluse în „listele canonice”, mă îndoiesc că acele liste au ceva canonic în ele. Orice cultură are drept de intrare în canon. Mircea Martin, în prefața la ediția românească a cărții lui Bloom, este pe bună dreptate

nemulțumit că informațiile autorului american sunt deficitare în ce privește literatura română. Vinovăția nu aparține doar lui Harold Bloom, ci mai cu seamă criticilor și scriitorilor români, mult prea autarhici, angrenați în mize minore. Oare ce a făcut, în ultimii douăzeci de ani, Institutul Cultural Român pentru intrarea lui Eminescu în liste canonice precum cea a lui Bloom? Din contră, acest institut, care, poate, ar fi trebuit să poarte numele poetului, duce o „bătălie anticanonică”. De ce să ne mire când, în numele canonului, un Nicolae Manolescu se străduiește să-l detroneze pe Eminescu din centrul canonului literaturii române, spre a impune pe soclu *metaliteratura* lui Mircea Cărtărescu, indiscutabil, un scriitor canonizabil, dar nu și în măsură să poată lua locul lui Eminescu fără riscul de a bagateliza, dacă nu de a nimici canonul național însuși. O literatură cu mult mai „tânără” în istoria canonului, precum cea australiană, a reușit, printr-o „bătălie canonică” internațională, să intre în „liste”. Ungaria, Serbia, Croația, Grecia, țările arabe, Canada, Noua Zeelandă nu au o literatură superioară canonic față de România, dar sunt pe listă. Este explicabil, fiindcă „elitele” noastre sunt mai degrabă angrenate în decanonizarea și „demitizarea” literaturii române. Simptomatică este cartea lui Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române* (2008). Elitele românești au intrat masiv în capcana „corectitudinii politice”, ca altădată în ideologia „canonului proletcultist” care dădea o lovitură de grație canonului național și occidental. Noua „biblie” este *globalizarea*.

În anul 2008, 31 octombrie – 1 noiembrie, a avut loc la Facultatea de Litere a Universității din București un mare simpozion internațional pe tema relației dintre canon și globalizare. Între numeroșii invitați din țară și de peste hotare, oaspeții de „anvergură” au fost Theo D’Haen de la Universitatea Catolică din Leuven și David Damrosch, de la Columbia University. Cei doi au venit cu mesajul că, în condițiile globalizării, este nevoie de un *canon global* în predarea literaturii în școli și în universități. David Damrosch chiar a realizat un studiu de caz pe această temă, descoperind protocronismul ideii de *canon global* în secolul al XIX-lea, la danezul Georg Brandes și la transilvăneanul Hugo Meltzl.

Meltzl studiasse în Germania și cunoscuse bine ideea de *Weltliteratur* lansată de Goethe, pe care a încercat s-o pună în teorie și în practică la Cluj. Așadar, „canon global” nu e altceva decât vechea *literatură universală* întinerită conceptual. Numai că protagoniștii globalizării intenționează la mai mult: ei vor să impună o „listă canonică” în toată lumea în locul *canonului național* care predomină azi în culturile popoarelor. Ceva care se vehiculează și-n predarea istoriei, în Europa existând deja ideea *istoriei integrate*, îmbrățișată, paradoxal, cu entuziasm de către autoritățile comunist-moldoveniste de la Chișinău spre a contracara predarea în școli a *Istoriei românilor*. Prezentat în acest mod la simpozionul amintit, canonul literar global a stârnit reacția de bun simț a profesorului Călin-Andrei Mihăilescu de la University of Western Ontario, care și-a manifestat scepticismul față de înlocuirea conceptului de *literatură universală* cu cel de *canon global*, date fiind bariera limbilor naționale și lipsa unei *conștiințe globale*. Ceea ce, firește, n-a putut clinti entuziasmul globaliștilor, convinși că nu se mai poate vorbi azi de literatură universală și nici măcar de canon occidental, termenii trebuind să cedeze pentru alții: „piață de bunuri simbolice”, „brand cultural”, „literatură globală”, „recitare/rebranduire”, „patrimoniu cultural” etc.

Polemizând cu scepticismul unui Călin-Andrei Mihăilescu, Adriana Babeți s-a arătat optimistă, conchizând că trebuie lucrat cu metodă, că marele proiect poate fi înfăptuit pe etape, începându-se cu crearea de *canoane regionale* și *multiculturaliste*. Principalul obstacol care se cere înlăturat este *conștiința canonică națională*. Se va ajunge, mai întâi, la o *conștiință canonică europeană*, apoi și aceasta va fi abandonată pentru o *conștiință globală*. Pe globaliști, cartea lui Harold Bloom despre *canonul occidental* nu-i mulțumește, o declară „controversată” (din pricină că americanul respinge ideea de *multiculturalism*), căci marea lor țintă e ca, sub masca unui „canon global”, să spulbere în cele patru vânturi tocmai... canonul! Ceea ce Harold Bloom a înțeles demult. La nevoie însă, și Bloom este utilizabil. De pildă, în logica lui Mircea Angheliescu: „Dacă singurul criteriu esențial, în concepția lui Bloom, este cel estetic, înseamnă că, în

Alegeri la USR, noiembrie 2009

conturarea canonului, criteriile care au în vedere apartenența etnică sunt excluse”. Silogismul are totuși două soluții: dacă eliminăm criteriul etnic (și Bloom o spune chiar deschis), atunci nu există decât un singur canon, cel *occidental*. Așa și este. Asta ar conveni de minune globaliștilor, o teză pe care și-o însușesc. Numai că postmoderniștii globaliști trăiesc un paradox: ei sunt și *multiculturaliști*. Își văd, altfel spus, primejduită logica *minoritaristă* sub flamura căreia militează. Perspectiva le trezește frisoane. Își pun întrebarea dacă minoritarii mai intră în canon. Evreii din România (Mihail Sebastian, Tudor Vianu, Edgar Papu, N. Steinhardt și atâția alții) au creat un canon paralel sau convergent cu cel național românesc? Întrebare inutilă, fiindcă nu există incompatibilitate între canon și canon național. Un Mihail Sebastian își conservă *evreitatea* în convergență cu *românitatea* în abisurile *esteticului*, unificator și diferențiator ontologic. Bloom nu a înțeles nicio clipă esteticul la modul simplist, formal, rețetar, la nivelul „complexelor de cultură”, gândirea lui canonică fiind a terțului ascuns, chiar dacă nu teoretizează tema. Esteticul nu se află în antiteză monstruoasă cu *naționalul*, ci cu ideologiile exclusiviste ale *naționalismului*. De altfel, ecuația etnic-estetic a fost demult aprofundată și la noi prin minți strălucite ca Lucian Blaga, Mihai Ralea, Mircea Vulcănescu sau Constantin Noica. Neînțelegerea criteriului estetic, în toată complexitatea lui, l-a determinat, de pildă, pe unul dintre globaliști, Mihai Mîndra, să respingă esteticul de la temelia canonului (echivalare directă cu distrugerea canonului!), propunând, în schimb, ca fundament *interculturalitatea*, singurul reper capabil „să configureze canonul din prisma minorităților etnice”. În realitate, canonul este transdisciplinar, înglobând atât multiculturalitatea, cât și interculturalitatea.

În prelungirea dezbaterilor de la simpozionul comentat, se orientează și considerațiile din amintitul eseu al lui Bogdan Ghiu. Scriitorul se plasează, într-un anume sens, în contra perspectivei extesionale a canonicității, presimțind că diluarea abordărilor nu slujește ideea globalizării. În consecință, el recurge la o neașteptată metodă deconstructivă prin *reducție*. Diminuează canonul la o singură *specie* și la o singură *limbă*! Desigur, dacă le-ar fi eliminat și pe acestea, ar fi ajuns la concurarea divinității, la creația din *nimic*. În definitiv, și ceilalți postmoderniști tind la acest soi de demiurgie primă când speră să creeze un nou canon, unul global opus „expirator” *național* și *universal*. Interesant că Bogdan Ghiu a ajuns la noua viziune conștient că literatura (recte *canonul occidental*) a fost ucisă de *metaliteratura* postmodernistă. El are un poem extraordinar, în felul său, pe care l-am semnalat în cartea mea *Complexul Bacovia*, un poem reductiv la un... punct! Or, punctul e echivalabil cu *nimicul* și cu dispariția limbii înseși. De fapt, sunt două puncte, zice poemul, unul *alb*, existent deja, și punctul *negru*, pus de poet întregii poezii tradiționale și moderne. Dar după punctul pus literaturii de către metaliteratură oare nu trebuie să urmeze ceva? După tăcerea *albă*, ne așteaptă *canonul global*, iată ceea ce vrea să anunțe lumii, în 2008, Bogdan Ghiu. Poetul e consecvent cu

sine și pleacă la noul drum cu cele două puncte rămase după moartea literaturii. Ambele, crede el, au supraviețuit și vor supraviețui canonului defunct, construind pe ruinele acestuia canonul global. Dintre speciile literare, se pare că n-a murit *romanul*, iar dintre limbile în stare să-l perpetueze canonic – *engleza*. În rest, toate celelalte *specii* și *limbi* în stare să le exprime vor trebui să se retragă din fața *canonului* la muzeul de antichități. Cum Shakespeare n-a fost romancier, el dispăre din centralitatea canonică, supraviețuindu-i doar limba: „Literatura *egal* roman: acesta este canonul actual al globalizării”. Bogdan Ghiu mai utilizează termenul *canon* din pricina prestigiului acestuia printre postmoderni. De fapt, adaugă el, nici nu e vorba de canon, ci de *un set de norme*, noua literatură fiind „de-lingvisticizată” și „supra-semiotizată”, solicitând renunțarea la limbile particulare, în favoarea englezei, capabilă să „normalizeze” și să „disciplineze” *piața literară*, „acționând la niveluri pe care unii ar putea fi tentați să le numească «subliminale»”. Perspectivă absolut „încurajatoare”. Dacă în canonul literar tradițional scriitorii determinau configurația canonului, de astă dată canonul va trebui să reglementeze „însăși *identitatea* scriitorilor. *Normele supracodifică canonul*”. Neîndoielnic, ni se programează nu doar limba în care trebuie să gândim și să creăm, ci și *personalitatea*, în funcție de noul canon global. Ideologia „canonului” proletcultist era un joc de copii pe lângă „canonul global”! Dar mai mult de atât, nu e suficient să scrii romane spre a fi considerat scriitor global, se mai cuvine să te supui „anumitor *norme*”, în sensul că *materia literară* ți se dă (nu o dădeau și Andrei Jdanov, Leonte Răutu sau Sorin Toma?), iar tu trebuie să acționezi asupra ei „re-constructiv”: „*Normele... pre-condiționează* literatura, ele sunt, metaforic vorbind, «engleza» și «tehnologia» care restricționează și infra-codifică tocmai accesul globalizant la spațiul literar canonic care este, în momentul de față, *romanul*”, singura „Arcă a lui Noe” în stare să ne salveze. (Bogdan Ghiu ține să precizeze că acest clișeu metaforic a fost preluat de la Nicolae Manolescu, cel care a folosit sintagma tocmai într-o carte despre roman, ca bun cunoscător în *normativitate* canonică!).

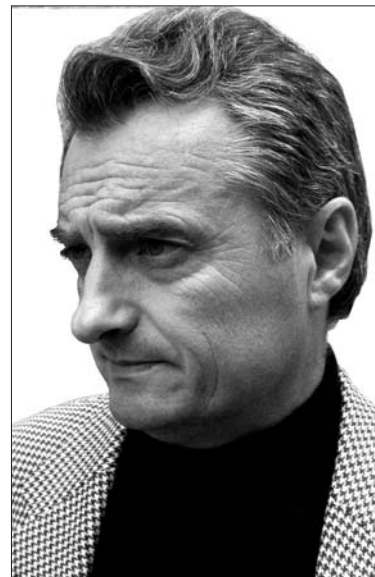
Neîndoielnic, paradisului canonic global îi este necesară o critică literară pe măsură. Și ea se cere a se numi *critică globală*, ca legiferatoare supremă, în funcție de „pre-condiționarea politică și economică globală” (iarăși determinismul economic și politic marxist-leninist pare inocent!), toate reducându-se la o *economie globală a bunurilor simbolice*, o *gramatică a globalizării*, în stare să lichideze granițele, independența și păguboasa suveranitate a popoarelor și statelor. În sfârșit, recunoaște împăcat cu sine și cu lumea Bogdan Ghiu, „Globalizarea literaturii este mai mult *globalizare* decât *literară*, adică mai mult *economie politică* și *politică economică* (editorială) decât *literatură*”.

Aceasta ar fi „marea bătălie canonică” a prezentului și a viitorului.

Triumful Școlii Resentimentului împotriva canonului occidental, în tot grotescul lui, ar conchide Harold Bloom.

Nu obligați elevii la lectură!

Atrageți-i către ea!

În copilărie, jocul meu preferat era „de-a școala”. Astăzi, când văd manualele cu care sunt chinuți elevii, îmi spun că, probabil, dacă aș fi avut asemenea manuale aș fi fugit de la școală. Dar nu sunt numai elevii supuși la cazne, ca pe vremea faimoasei „Gramatici” pe care o proba Creangă, ci și profesorii. Dar asta e altă poveste.

În cursul dezbaterii inițiate la Cămpina de Asociația Publicațiilor Literare și a Editorilor din România în 12 noiembrie curent, am putut afla, de la unul dintre participanții care au luat cuvântul, că Ministerului Educației a interzis ca elevilor să li se mai pretindă lecturi obligatorii pentru vacanță. Confratele nostru era scandalizat și, pe urmele lui, cam toată asistența – scriitori, jurnaliști de cultură, cadre didactice. Dacă îmi e îngăduită o figură de stil, de pe vremea lui Spiru Haret nu a mai luat acest minister o măsură înțeleaptă. În sinea mea, nici nu cred că a pornit din mințile funcționarilor de acolo ci ea se va fi pus în aplicare numai la presiunile vreunui părinte cu mare influență, excedat de temele stupide care le strică vacanțele copiilor săi. Dar, până la urmă, efectul contează.

Nu ar trebui să ni se pară un abuz acesta. Abuz a fost atunci când elevii erau obligați să prezinte caiete întregi cu conspecte după cărțile pe care le-au citit, chipurile, în vacanță. Să zicem că nu se pune problema să copieze unii de la alții respectivele rezumate. Deși numai asta, fără a mai socoti timpul imens necesar scribălăritului, și era de natură să distrugă și vacanța (cum poate să aibă școala autoritate pe timpul vacanței într-un regim care nu e fundamentalist, asta e greu de înțeles), și vreo prezumtivă propensiune a elevilor mai puțin hotărâți pentru lectură. Contracarată inept cu obligația scrisului după aceea, „zăbava” cititului devenea una care nu mai era nici „plăcută” și nici „de folos”, cum tot pomenim noi cuvintele cronicarului. Port o amintire luminoasă tuturor profesorilor mei de română care nu ne-au obligat să citim în vacanțe.

O singură dată am primit mizerabila „temă” de a prezenta pagini de conspecte la sfârșitul vacanței. Și nu m-am achitat. Altfel, eram de o conștiinciozitate cvasi-patologică. Motivul pe care l-am invocat? Înșiruind, în fața clasei, titlurile cărților pe care le citisem și numele autorilor, am întrebat retoric la câte dintre ele ar fi trebuit să renunț pentru a face rezumate nefolositoare? A doua oară nu mi s-au mai cerut rezumate. Nici mie și nici clasei noastre.

Îmi sună și acum în minte cuvintele cu care își încheia ultima oră a trimestrului regretatul meu profesor de fizică și de chimie de la școala din Dâmboacă, Ion Scârlet, un tânăr profesor de țară, dar una dintre mințile strălucite pe care le-am cunoscut, un intelectual care ar fi putut predă orice materie,

începând cu matematica, pe care, ca foarte puțini știa să o facă interesantă, cum și este: „În vacanță, vă rog să nu vă gândiți sub nici o formă la disciplinele mele!”

Se înșală cine crede că silind copii să citească îi îndrăgostim de lectură. Ar fi ca atunci când am pretinde unei fete care a fost violată să aibă convingerea că dragostea fizică e cel mai frumos lucru din lume. O tradiție nenorocită, o idee de-a gata a făcut ravagii timp de decenii în școala românească.

Nu pledez pentru totala eliberare a elevului de obligații. Nu cred că o școală care nu e exigentă își îndeplinește rolul. Elevul trebuie să citească. Dar nu forțat. Este de datoria noastră – profesori, părinți, scriitori, jurnaliști – să îl atragem spre poveștile din cărți, spre bogăția lor de idei, spre umanismul și spre cultura cuprinse în paginile lor. Spre cărțile de știință, nu în ultimul rând. În mod esențial, vorbindu-i despre ele. Îmi amintesc, tot așa, că atunci când profesoara mea de română din liceu ne-a vorbit la clasă despre cele patru romane premiate de Uniunea Scriitorilor în 1969 – *Animale bolnave*, de Nicolae Breban, *Principiele*, de Eugen Barbu, *Îngerul a strigat*, de Fănuș Neagu, și, dacă nu mă-nșel, *Păsările*, de Alexandru Ivasiuc – am dat fuga la bibliotecă și m-am apucat să le citesc. [„Pentru că exista o bibliotecă și aceasta achiziționa cărți”, a intervenit vocea cuiva dintre cei prezenți la dezbateri. Și avea dreptate.]

Dar în privința temelor pentru *week-end*, pentru vacanțe și minivacanțe, pentru zile, nopți, dimineți, seri, amiezi, după-amiezi nimeni nu întrece sadismul cretin al unora dintre profesorii de matematică. Incapabili să se ridice la înălțimea necesară predării acestei discipline, cu poezia ei abstractă, cu îndrăznelile și chiar cu fantezia ei, cu imaginația pe care o pretinde, însă și cu folositoarea ei rutină, așadar, autori sau colportori de manuale încărcate, greoaie, măloase, îndesate, până la a nu rămâne nici un colțisor alb pe pagină, de exerciții și probleme ca pentru profesori de universitate sau pentru olimpici semiautoriști și nu ca pentru elevi, în profundă ignoranță față de stadiile dezvoltării creierului, ale psihicului (și cică am avea un institut de științe ale educației!...), singura lor pasiune vizibilă (a celor care procedează așa, desigur, sau au procedat, pentru că sper, pentru binele generației tinere și al acestei discipline, că hotărârea ministerului îi vizează și pe

ei, nu doar pe profesorii de română) mi se pare a fi aceea dedicată temelor pentru acasă. Sute și mii de probleme și de exerciții indicate cu toptanul sau cu norma (neapărat stahanovistă: „Rezolvați douăzeci, cincizeci, o sută de exerciții!...”), numai pentru a face un calvar din viața de elev și de părinte. Dacă ar fi buni de ceva, acești așa-ziși profesori ar preda cum trebuie și nu ar mai fi nevoie ca o dată, de două ori, de trei ori pe săptămână, părinții să consimtă la o redistribuire ilicită a venitului național, vărsând în buzunarele mult prea încăpătoare ale acestor cupizi sume imense pentru meditații, sume care obligă atâtea familii la restrângeri drastice ale cheltuielilor.

Revenind la literatură, la cultura umanistă, cât de mult făceau orele de lectură pentru clasele mici din programa anilor '60-'70! Au dispărut, sub imperiul unor comenzi sociale mai presante, zice-se, iar rezultatul (sunt și alți factori la mijloc, bineînțeles) este că avem azi un număr impresionant de semianalfabeți, chiar în rândul cadrelor didactice de pe toate treptele. Dacă ar trebui să începem o alfabetizare la nivel național, cu profesorii s-ar cuveni început. Dar și aceasta e o altă discuție.

Lectura este o necesitate care se descoperă. Părinții încep asta, dar învățătorii și profesorii ar trebui să o continue. Sunt și profesori plini de har, care se dovedesc dascăli adevărați, care însuflă elevilor interesul pentru cititul cărților. Dar parcă sunt mai numeroși cei care nu fac nimic. Ba mai mult, îi îndepărtează de lectură. Cum o fac, în primul rând manualele, rău concepute, stufoase, fastidioase, complicate, care trivializează literatura, reducându-i invenția, farmecul la discuții stupide despre actanți, itemi și la alte bazaconii. Puteți crede ce spune un teoretician literar: nu au nevoie elevii de așa-ceva, de structuralism găunos și de „gramaticalizare” a discuțiilor despre texte. Manualele de azi se ocupă de texte și nu de literatură. Ca și cum, studiindu-i pe Michelangelo sau pe Luca Giordano, ne-am preocupa numai de modul de preparare a vopselelor, de întinderea pânzei, de tratarea ei, de uleiuri, de consistența amestecurilor de culoare, de grosimea și natura perilor de la diferitele tipuri de pensule, de cantitatea de albuș folosită la prepararea frescelor și așa mai departe. Unde mai e frumusețea literaturii? Nu pledez pentru impresionism superficial ci pentru măsură, pentru adecvare la vârsta elevilor și pentru pasiune în munca didactică. Elevii constrânși să-și însușească un limbaj care nu le spune nimic, cu „actanți” și altele, nu vor deveni niciodată cititori.

Cu ani în urmă, un profesor de muzică mi se plânga că are elevi complet amorfi și că nu-i interesează

nimic. L-am întrebat atunci dacă a dus vreodată la clasă un pick-up (nu apăruseră încă la noi CD-player-ele), dacă a pus copiilor bucăți muzicale să le explice „pe viu”, dacă a exemplificat vreun capitol din istoria muzicii cu bucăți din compozitorii mai importanți. Altfel zis, dacă a căutat să le dezvăluie faptul că semnele care acoperă portativele din manuale sunt altceva decât niște mazăgăleli care să umple paginile. Nu făcuse nimic din toate astea, bineînțeles; nici măcar nu-i trecuse prin cap. Și atunci, ce să creadă elevii despre disciplina numită muzică, despre importanța ei, despre valoarea ei? În condițiile în care, în fond, cam fiecare elev e un ascultător de muzică – de care fel o fi – mai mult decât este un cititor de cărți.

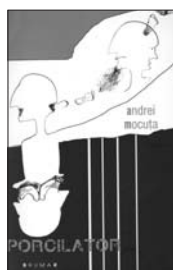
Întâlnirea elevilor cu scriitorii în carne și oase, cu literatura lor, dezvăluirea unora dintre secretele și dintre frumusețile – îmi place să cred – topite în substanța versurilor noastre, a romanelor și a povestirilor e o soluție care ne stă în putere. Festivalul „Primăvara poeziei”, organizat de câțiva ani în tot mai multe orașe din țară la inițiativa tinerei poete Linda Maria Baros și a admirabilului și întreprinzătorului său părinte, scriitorul Aurel Maria Baros, a probat din plin că am putea avea un succes deloc neglijabil pe această cale. Dar datoria noastră e în primul rând să scriem literatura acestei țări, a acestei Europe și numai după aceea să ne-o facem cunoscută și iubită. Sunt alții care au responsabilități imense – plătite, chiar, cu bani buni, de către stat – în această ultimă privință.

Problema societății, a învățământului nostru de azi nu e doar aceea că noi, scriitorii, ne pierdem publicul. Răul este mult mai mare: acela că, prin lipsa de interes pentru lectură, omul de mâine să devină unul lipsit de relief interior. Adică un soi de mașinărie biologică despre care nu se poate spune că știe pentru ce trăiește.

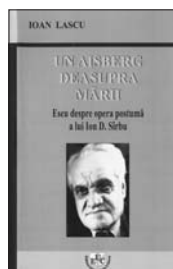

Encomion paradoxal pentru «Allah Akbar!»

Andrei MOCUȚA – *Porcilor*, Editura Brumar, Timișoara, 2009

Ioan LASCU – *Un aisberg deasupra mării*, Eseu despre opera postumă a lui Ion D. Sârbu, Editura Universitaria, Craiova, 2009

Al. Florin ȚENE – *Cu inima în palmă*, Editura Contrafort, Craiova, 2010

Gheorghe IZBĂȘESCU – *Un pumnal sub cămașă*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009

Ioan MATIUȚ – *Între ceruri*, Editura Brumar, Timișoara, 2009

Victor Constantin MĂRUȚOIU – *Ora soarelui/The Hour of the Sun*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008

Derivăm, prin transtextuare - din Bruno de Cessole (*A sosit ora închiderii în grădinile Apusului*, Editions de la Différence, Paris, 2008, paginile 308, 309, 310) - ce? Un encomion paradoxal, în buna tradiție a genului epidictic declinant, un elogiul al terorismului, ba și al trăirii sub zodia atentatelor (sin)ucigașe, nu toate de origine islamică, Doamne-fereste!

El sună, melodios, astfel:

Trecuse o săptămână de la ultima mea conversație cu cel pe care-l voi porecli de acum înainte Sofistul-din-Grădina-Luxemburgului. Pe nedrept, poate, mă supărase prin purtarea sa, cu semnele unei vanități, ale unui pedantism noi pentru mine. Și mai ales prin simțămîntul ce mi-l transmitea că ar fi inferior propriei sale evanghelii, și, mai rău, că-mi înșela și credința în el și admirația. În pofida faptului că-mi dăruise poemele lui Leopardi, nu mai aveam intenția să-l revăd prea degrabă și nu credeam c-o să am curînd vești de la dumnealui, cînd, pe neașteptate, trecînd pe strada Huysmans, mă izbesc de el. E năucit. Tocmai s-a produs un atentat într-o stație de metrou din cartier, ca represalii, pesemne, la un război declarat de Ianchei și Europoizi unui despot al Orientului Mijlociu. De aici urletul continuu al sirenelor ambulanțiere pe care-l auzisem fără să-i dau mai multă importanță ca de obicei.

Dînsul se afla prin apropiere, văzuse primii răniți, mutilați, plini de sînge, speriați; i-a asistat pe unii dintre ei pînă să vină salvarea, și e încă sub șoc. Spontan, îi sugerez să mergem într-o cafenea din

apropiere pentru a bea una mică. Achiesează și... iată-ne într-o crîsmă de pe strada Fleurus, ca altădată. Își trece mîna pe față și prin tufărișul coamei dezordonate. Chelnerului ce vine către noi îi comandă un pastis și, după prima înghițitură, mă roagă să-l scuz. Își revine puțin cîte puțin și schițează un surîs.

SOFISTUL DIN GRĂDINA LUXEMBUGULUI: M-ai surprins în plină contradicție. Păcat pentru stima, desigur excesivă, ce binevoiai să-mi porți. Hehehei, cel ce se dorește apologetul răului extrem, apostolul Apocalipsei, își pierde firea pentru că a explodat o bombă și a grăbit, poate, sfîrșitul unora dintre semenii săi. Rizibil din partea mea, nu?

NARATORUL DISCIPOLAR DAR... MEFIENT: Vă asigur că foarte firească-i conduita dumneavoastră. «Omenesc, prea omenesc», iată ce sînteți, cu toată fațada de cinism.

SOFISTUL DIN GRĂDINA LUXEMBUGULUI: Ai dreptate. Credem că am ucis omul vechiu din mine, dar, uite, el mai rezista, ticălosul. Ar trebui să mă bucur că bărboșii fanatici se hotărîsc, în sfîrșit, să grăbească ora închiderii în grădinile Occidentului și că acesta din urmă cunoaște o încheiere demnă de trecutul său. Sărmana Europă frîntă de oboseală, deșelată sub povara unei civilizații prea apăsătoare pentru umerii ei îmbătrîniți, iat-o confruntată cu trezirea varvarienilor, cu tinerețea lor nemiloasă, cu resentimentul lor coroziv. În van ne lamentăm sau ne indignăm, normal mi se pare, ba chiar potrivit legii naturii, să

asistăm la această revanșă a spoliatorilor, a dezmoșteniților, a ultimilor credincioși, impermeabili la scepticismul nostru de spectatori blazați ai Istoriei Universale. Democrația umanistă va fi fost paradisul Occidentului și... mormîntul său. Nu mă pot împiedica să nu surîd de milă cînd îi văd pre gînditorii noștri de estradă exhumînd și mobilizînd mumia lui Hegel spre a cerca să-și justifice retractările, bîguindu-ne că, la urma urmelor, în ciuda cursului ei eratic, există o rațiune ce lucrează în Istorie. Au uitat ei cumva rolul crucial jucat de rezbel în viziunea despre lume a Filosofului din Iena?

NARATORUL DISCIPOLAR DAR... MEFIENT: Unde vreți să ajungeți cu misia războiului, neglijată de gînditorii tembelizuali ai momentului (a căror sectă zgomotoasă o va fi scărmanat amarnic Dan Petrescu în ultimul său capodop)?

SOFISTUL DIN GRĂDINA LUXEMBURGULUI: Sănătatea etică a popoarelor se testează în vârtejul bătăliilor și în ciocnirea oștilor. Fără vivifianta amenințare a rezbelului, un popor adoarme pe molcuța pernă a obișnuințelor sale, lăsîndu-se încarcerat în temnița vieții materiale, înainte de a pierde și simțul și gustul slobozeniei. Iată-ne ajunși în acest stadiu fatidic. Mulțumire fie adusă teroriștilor: bombele lor izbuti-vor poate să trezească pe frumoasa pădurea adormite din fatala-i ațipire, căci, așa cum agitația vînturilor ferește apa lacurilor de bîhlire, tot așa furtuna teroristă, ce se va abate curînd asupra Evropei cu vechi parapete, are să ofere în mod miraculos guvernanților noștri frigizi, și societăților noastre îmbuibate, șansa istorică de a-și încetini lunecșul pe povîrnișul decadenței, iar strămutarea terorismului va ajuta Apusul să simtă că stăpînul nostru veșnic iaște Moartea. În fumul negru și molozurile aburinde ale acestor atentate, unde Léon Bloy ar fi discernut prezența Paracletului, bătrînul Hegel ar fi salutat negarea negației și libertatea cea mai înaltă, aceea ce consistă în a nu fi sclavul vieții.

NARATORUL DISCIPOLAR DAR... MEFIENT: *Vivre, oui, nos domestiques pourraient le faire convenablement ? notre place, mais...* Văd că ridicați paharul. În cinstea cui?

SOFISTUL DIN GRĂDINA LUXEMBUGULUI: În sănătatea dușmanilor noștri, desigur. Le doresc să prospere și să se înmulțească. *Allah akbar!*

* * *

Preț de o clipă, m-am întrebat dacă bătrînul domn era sănătos la cap. Cei de la tejghea se întorseseră către noi și ne ciuruiău cu priviri băsesciene furioase. Am plătit consumațiile și l-am tras spre ieșire pe Furierul Apocalipsei, pentru a-l abandona la colțul străzii, unde continua să eructeze ca un om aflat în plină transă.

* * *

Preț de două clipe am reflectat apoi osebirile dintre două romane cu cheie, două romane cu cîntec la cheie, cu personaje imigrate din alte cărți (cum se întîmplă în *Medgidia* lui Cristian Teodorescu, unde vine să caute azil confortabil un caracter din ștefanbănulesciana *Carte a Milionarului*) ori cu actanți translați dinspre real, dinspre factual, substitute ficționare, ei, pentru indivizi cu istoricitate certă: *Ravelstein*, unde sînt decanonizați prin desfigurare Mircea Eliade, Nae Ionescu sau Allan Bloom, de pe o parte; pe de alta, *Ora închiderii în grădinile Apusului*, unde Stauff, eroul bazial, mistagogul ouator de paradoxuri înalte, se prenumește Emile-Michel, precum Cioran, însă nu e transilvan, ci helvet, și-l atrage într-o capcană hermeneutică foarte subtilă pe învățacelul său ce, după maturizarea intelectuală, chinuit de anxietatea influențelor magistrale cît poeziei lui Harold Bloom, se pregătește meticolos de un paricid *sui generis*, de un magistricid meseriaș.

Pentru că nu a fost în stare să ucidă în el însuși alumnul ori să-i închidă gura cu pumnul (cît Eminescu după mirabila întîlnire cu Arune Pumnul); deoarece nu a fost capace să omoare în el însuși, la timp, discipolul, comișînd adicăteala un discret discipulicid...

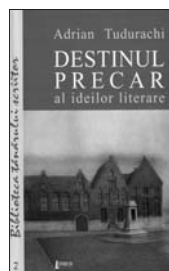
Horia DULVAC
– *Efect Doppler*,
Editura Scrisul
Românesc,
Craiova, 2009

Eugen EVU –
Meandre.
Oglinzile lui
Niram, Editura
Polidava,
Hunedoara, 2009

Andrei TUDURACHI –
Destinul precar
al ideilor
literare,
Editura Limes,
Cluj-Napoca,
2006

Virgil COSTIUC –
Cazemate cu
ochi,
Fundatia
Culturală
Antares, Galați,
2009

Gheorghe UNGUREANU –
Fantasmagorii
nocturne,
Editura Atlas,
Bacău, 2009

Codruț RADI –
Dincolo de-a fi,
Editura Premier,
Ploiești, 2009

Și fotografia poate deveni un „observator” al luminii...

Nu am scris niciodată despre fotografie, însă acum deslușesc în lucrările lui Marius Iosif încercarea unui pasionat de lumină care intenționează să suplinească nevoia de spațiu pictural cu un „altceva”.

Scriitorul Marius Iosif, atât de preocupat în lucrările sale despre sacru în lumea contemporană, propune o întâlnire cu metafizica în fotografie. Fotografiile lui se dezvoltă serial, începând cu ipostaze diurne, dar și cu probleme ce frizează neliniștea unor posibile desfășurări spirituale (culorile alese pot sugera stări de așteptare, de împlinire, de neliniște, dar și de liniște).

Fotografia poate deveni (sau, mai degrabă, redeveni) o perfectă creatoare de esență – Omul este tentat să se apropie de o lume care să-l „primească”, să-l înțeleagă și totodată să-i „răspundă” de foarte multe ori la întrebări. Se poate găsi într-un peisaj și altceva decât pitorescul. Și atunci Marius Iosif vizitează natura – peisajul cu intenții de dialog. Caută (și găsește) în concret mult mai multe răspunsuri la spiritualitate.

Sensibilitatea domniei sale este vizibilă în memorarea unor locuri în care a pășit, copil sau matur, și care îi dă posibilitatea (măcar parțial) de a regăsi timpul pierdut în toată frumusețea lui.

Marius Iosif a fotografiat locuri, în ore, zile și anotimpuri diferite, în speranța găsirii... nevăzutului, acel dincolo de imagine pe care-l caută pictorii (poate mai apropiat de pictura chineză decât de cea europeană).

La domnul Iosif, fotografia capătă un caracter mistic prin solicitarea „adevărului”. El nu este un scormonitor de instantanee – de spectaculos – ci, mai degrabă, își alege cu grijă „temele”, considerând fotografia ca o spiritualizare – o posibilitate de comunicare cu un limbaj propriu.

„Fotografal” Marius Iosif are răbdare, ca și natura de fapt, să se facă dimineată, să răsără soarele, să se împlinească sau să apună. El știe că există un cadru compozițional, care are verticale, are orizontale, că există planuri vizibile, dar și invizibile, căutând ceața (sau aburii) ca aliat, în dorința de a comunica cât mai bine relația om – natură – frumusețea ca atare. Chiar dacă fotografia este un mijloc oarecum mecanic de expulzare a unor acumulări, la domnul Iosif ea trădează un îndrăgostit de pictură. El folosește la maximum „elementele” de limbaj găsite în natură, lumina și umbra, verticalitatea copacilor, razele de soare, „estompa” atât cât îi permite tehnica, clarobscurul, caldul și recele, cantitatea etc.

Trebuie să remarc aici speranța domniei sale vizavi de fotografie, că ea poate să-l readucă pe om în fața Naturii (dar și în interiorul ei). Toți artiștii, când au momente de cumpănă în creația lor, se reîntorc la Mama Natură. Mama Natură oferă foarte multe cărări, dar ne roagă să le găsim pe cele hărăzite nouă sau nu?!

Marius Iosif

S-a născut la 25 martie 1953 în Timișoara. Între anii 1978-1979 a fost redactor la revista **Echinox**, revistă în care a și debutat. După absolvirea facultății revine la Sighișoara, lucrând ca profesor în comuna Daneș.

Membru al cenaclului „Agora”, este unul din principalii organizatori ai Festivalului de poezie de la Sighișoara (inițiat la începutul anilor 80, interzis de securitate, reluat după

1990 sub titulatura „Poezia de avangardă”).

Este și membru fondator al Societății Culturale „Agora”, societate a cărei revistă a apărut la Blois. Coordonează, împreună cu Dorin Ștefănescu, colocviul de filosofie „Kairos” din același oraș.

Colaborează la revistele *Vatra*, *Familia*, *Transilvania*, *Euphorion*, *Idei în dialog* ș.a. Articolul *Ceaușescu și Noica*, apărut în revista *Vatra* în 1990, este reprodus în traducere în revista olandezo-belgiană *Filosofie Magazine* (1995) și în revista de limbă română *Clipa* (2003) din SUA.

Debutul editorial are loc în 1999 cu volumul de eseuri *Tragedie și Haiku – eseu despre devenirea sensibilității moderne* (Editura Paralela 45, Pitești), pentru care a fost distins cu premiul pentru eseu al Asociației Scriitorilor din Târgu-Mureș. În 2000 a publicat romanul *Petra* (Editura Paralela 45, Pitești).

Din anul 2002 devine membru al Uniunii Scriitorilor din România. Este prezent în antologia de poezie *Gefährliche serpentin*, Editura Druckhaus, 1998, și în antologia *Transilvania mon amour, Siebenbürgische Elegien - Elegii ardelene*, Editura hora, Sibiu, 2009.

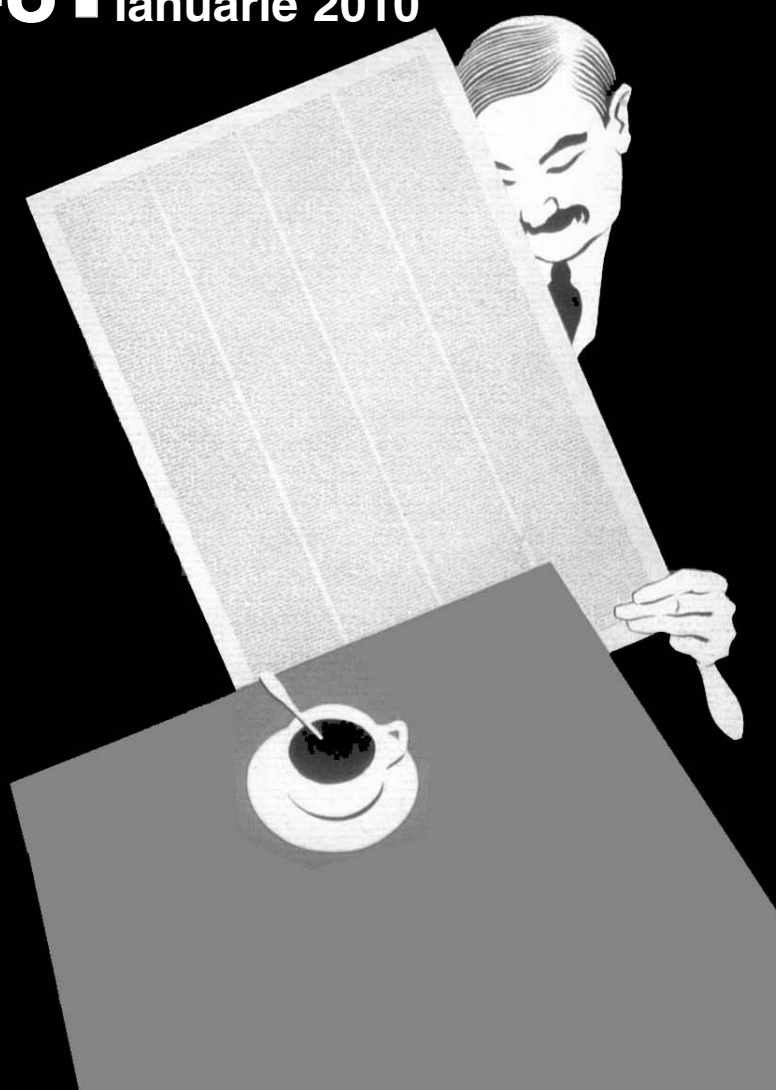
În 2003 îi apare la Editura Ecco din Cluj-Napoca traducerea *Zen: din spusele și versurile măștrilor*. Meditând asupra problemei sacrului în lumea contemporană, Marius Iosif e preocupat de nevoia noastră profundă de sacralitate, nevoie căreia i se răspunde cu un sacru denaturat, un *sacru sintetic* (*Sacru sintetic* în revista *Vatra* nr. 3/2009), reprodus în *România culturală*).

Simțind nevoia unor îndrumări spirituale și culturale, Marius Iosif împreună cu bunul său prieten Gabriel Petric îl vizitează în 1981 pe Constantin Noica la Păltiniș. Relatarea întâlnirilor cât și documente ale unor tineri pe atunci, aflați în aceeași căutare - Mihai Carataș, Virgil Diaconu, Augustin Pop, Traian Ștef, Dorin Ștefănescu - apar într-o carte recentă: Gabriel Petric, *Jarul din zăpada sclipitoare. Revederi cu NOICA*, Editura Limes, 2009.

CLUBUL

Cafeneaua literară

48 ■ Ianuarie 2010

- Zofia BESZCZYNSKA
- Brice GUILLEMONT
- Grigore VIERU
- Claudia DUMINICĂ KEUTERMAN

Apare sub îngrijirea lui Virgil DIACONU

Zofia BESZCZYŃSKA este membră a Asociației Scriitorilor din Polonia - PSP, a Centrului Baltic pentru scriitori și traducători din Suedia și a mai multor consilii internaționale privind promovarea cărții pentru tineret (IBBY). Este cunoscută atât ca poetă și autoare de povești fantastice cât și ca traducătoare și critic literar. Până în prezent, Zofia Beszczyńska a publicat peste 15 cărți pentru copii, 5 cărți de poezie pentru adulți și o traducere. Poeziile sale au fost publicate în limbile engleză, franceză, spaniolă, germană, lituaniană, macedoneană, portugheză, sârbă și cehă, poeta bucurându-se de o activitate literară importantă, totodată și de o recunoaștere internațională adecvată. A fost invitată la numeroase festivaluri de poezie și amintesc pe cele de la Sarajevo (Bosnia-Herțegovina, 1998), Struga (Macedonia, 2002, 2003), Havana (Cuba, 2007), Calcuta (India, 2007), Granada (Nicaragua, 2009), Paris (Franța,

2009). Volumele de poezie pentru adulți sunt: *L'île des lumières* (2004); *Des lieux magiques* (2003); *Je vie en chantant* (1996); *Le jardin vide* (1993); *Une fenêtre dans un arbre* (1992).

Deși scrie o poezie prin excelență de dragoste, o sensibilitate dusă la extreme caracterizează poezia Zofiei Beszczyńska. Aproape din fiecare vers al acestei poete se desprinde fragilitatea ființei umane dublată de responsabilitatea cunoașterii și a trăirii după un anumit cod cu certitudine autoimpus. Criteriile de analiză la care autoarea recurge sunt clare iar gândirea poetică e fermă, acestea fiind, de fapt, elementele care duc la o exprimare fără echivoc, iar într-un text poetic relativ scurt poeta își poate exprima, cu destulă ușurință, convingerile artistice. Poeziile pe care vi le propunem sunt traduse din limba franceză. Primele două fac parte din volumul „Des lieux magiques”, iar celelalte sunt inedite.

Zofia BESZCZYŃSKA

am văzut ce nu voi avea drept să văd:
o pasăre atârând cu capul în jos,
o femeie cu privirea albă,
sângele împrôșcând dintr-o arteră

am devenit o fiară

dansez în jurul focului: alungată sunt
de pietrele din apropierea apei –

încetișor
trec de cealaltă parte

am deschis fereastra, am lăsat să intre
în cameră marea cu marginile ei
verzi,
cu solzii ei de sticlă,
cu atât de multe inimi de piatră.
pietricelele se furișează sub unghiile
picioarelor mele lăsând în voie
a-și face loc rădăcinile: melci
neîndemânatici și aspri.
este molipsitor? mă întreb,
voi deveni la fel ca ei?

și atunci cine mă va recunoaște

eu am pentru tine pâinea
iar tu ai pentru mine piatra

eu am pentru tine steaua
iar tu ai pentru mine fierbințeala
cărni tale

ne cufundăm în tăcere

nimic
nu a fost dus la bun sfârșit

călătoria este o sărbătoare:
dragostea
este o sărbătoare
în umbra unei catedrale
deasupra
pământului arid

noi întemeiem grădinile

sub un soare de asemenea
năprasnic

visul: se rostogolește
pe scări până la diferite culori. eu
nu știu nimic:
în lung merg încetișor descoperind
marginile

toamna
celor care iubesc altfel: sunt eu
cea care iubește altfel. nulă
consolare: lumea nu se va schimba.
ca de obicei
vor cutreiera picioarele noastre

până când vom crede că ne cresc
aripi

Prezentare și traducere de
Niculina OPREA

Brice GUILLEMOT

Brice Guillemot s-a născut în 12 aprilie 1981 la Mont-Saint-Aignan, Franța. Este absolvent al unui masterat de sociologie la Universitatea din Rouen. Poemele de mai jos reprezintă debutul său absolut.

Se pare

Se pare că îi vom asculta pe nebuni, nu pe înțelepți
Și că va trebui să spunem da,
de nu pretutindeni ni se va spune nu.
Se pare că pomii își vor pierde frunzele pentru totdeauna
Și că va trebui să ne plecăm mintea pentru câțiva bani.
Se pare că vecinul meu nu-mi va mai fi prieten
Și că ruga mea nu va fi auzită.
Se pare că vântul va bate tare
Și-mi va lua cu el iubirea.
Ies din tunel,
Strig și plâng.

Dușul

10h30, ies de sub duș,
Respir în tăcere
Apoi ies pe balcon.
Păsările cântă și vântul mângâie frunzele
Sunt curat.
Aprind televizorul...
Ce păcat, trebuie să mă spăl din nou.

Ziua de cumpărături

În după-amiaza asta mi-am făcut cumpărăturile la supermarket, acolo unde, o dată în plus, n-am făcut afaceri prea bune. Camerele de luat vederi râd de mine văzându-mi lista lungă și plină de ștersături și căruciorul plin ochi. Ca în fiecare săptămâna, mă târăsc prin labirint cu ochii larg deschiși, traversând ceața. Melodiile mă leagănă în acest dans caraghios al conștiinței. Iau din fructe și legume ca și cum acestea ar fi fără suc și parfum (poate că așa și sunt). Gust totuși o cireașă gândindu-mă la cumpărăturile de săptămâna trecută. Ce tare seamănă zilele... Gustul cireșii? L-am uitat deja. Oamenii din jurul meu au ochii deschiși, ca mine, dar nu ne vedem. Un orb poate foarte bine să vadă culorile curcubeului. Un copil îmi surâde. Conștiința de a fi ca și mort mă aduce la viață.

Prețul reușitei

Cu ochii umeziți de vântul durerii
Privesc doi porumbei care sărbătoresc iubirea.
Îmi petrec timpul cu oamenii
Cu atenția fixată
Asupra rândurilor pe care le-au scris.

Ambiția omului modern, să reușească cu orice preț.
Să te pliezi voinței celorlalți.
Mi-am pierdut din prieteni
fiindcă ceasurile trec prea repede.
Am ratat întâlniri, examenele se apropie.

Fug după timp și fericirea se duce.

În românește de **Letiția ILEA**

Marius IOSIF

Grigore VIERU

Când

Când am să mor,
să mă îngropi
în lumina ochilor tăi.

Lumea
venită la mormântul meu
va sta îngenunchată
în fața ta mereu.

Ca nimeni
să nu-mi joace pe mormânt,
să nu fiu, ca strămoșii, pus
sub ierburi și pământ –
îngroapă-mă-n lumina
ochilor tăi,
femeie de pe urmă,
femeia mea dintâi.

When

When I die
bury me
in the light of your eyes.
The people
coming to my grave
will always bend their knees
in front of you.

Lest anyone
Should stamp their feet
on my tomb,
Lest I should be laid,
like my ancestors,

under grass and ground –
bury me in the light
of your eyes,
my last woman,
my first woman.

Iubito

Ceea ce, neauzit,
Din ramuri cade
Sunt frunzele noastre.
Dar mărul?
Mărul de aur?

Ceea ce, îndepărtat,
Sună în cântec
Sunt cuvintele noastre.
Dar cântecul
Sărbătorile lui?

Ceea ce, clar,
Spre mare aleargă
Sunt izvoarele noastre
Dar marea?
Întinsul ei liber.

Al cui e cerul,
Liniștea lui?
Când stelele cad
Sunt stelele noastre,
De jale căzând.

Spartă zace oglinda
Zilelor în care
Uluit descopeream
Chipul tău fără seamăn,
Dragostea.

Sunt ochii mei și-ai tăi
Cei care triști acum
Spre tăcere se-nchid.
Tăcere
Căzând pe tăcere se aude.

Iubito!

My dear one

What is falling – unperceived –
From the branches
Are our leaves.
What about the apple?
The golden apple?

What is sounding – far away –
In a song
Are our words.
What about that song?
And its celebrations?

What is running – clearly –
To the sea
Are our water springs.
What about the sea?
And its free wideness?

Whose is the sky?
And its silence?
When the stars are falling
They are our stars
In deep sorrow falling.

Broken is lying the looking-glass
Of the days when
– amazed – I discovered
Your peerless face,
The Love.

It's your eyes and my eyes
That are in sorrow closed
Towards silence now.
Silence
Falling down on silence
one can only hear.

My dear one!

Traducere de
Camelia MANEA

Claudia DUMINICĂ KEUTERMAN

HAI KU: STUDIU DE INGER

Când un înger se îndrăgostește
E redus la stadiul de om.

HAI KU: PRIMUL ÎNGER

Odată, un înger a căzut pe pământ.
A doua zi, dimineța, trecătorii
Au găsit, în șant, un înger stricat.

HAI KU: AL DOILEA ÎNGER

A existat odată și al doilea înger păzitor.
Și el, a devenit cumpărător de suflete.
În ciudata îndeletnicire, avea în palme castele de nisip.
Vânzătorii erau orbi.

RUGĂCIUNE

Arareori,
Când îngerul îmi face semn
Mă rog, Doamne,
Împărăția ta sa fie hrană
Pentru viață și peste moarte.
Aici, pe Pământ
Desparte-ne binele de rău
Așa cum tai felii ziua cu noapte.
Cornul lunii
Să cearnă făina luminii peste plâns,
Roșul vin de pe Marte
Să spulbere durerea din surâs,
Pe limpedea Venus! Renaște lacrima,
Să adoarmă vicleanul ochi de pește,
Al urii dintre străini.
În Rai
Curcubeice flori împletește în
Ștergarul pus sub coroana de spini.
Dacă nu cer prea mult,
Din livada Raiului,
Dăruiește-ne la desert,
Suferința optimii de măr.
Acesta da ospăț!
Să ne rugăm pentru bucate.
Îți mulțumim ție, Doamne,
Pentru ce ne-ai dat azi!
Voi, Îngeri și
Dumneavoastră, Maica Domnului,
Veniți de mâncați cu noi!
În Suflet
Credința-n iubire "fie să vie
și vie să fie"

RĂSTIGNIRE

Un sunet ciudat mă destramă,
ascultându-l
lupii-ncep să urle,
nimic dumnezeiesc
nu mai coboară,
ca-ntotdeauna,
între tălpile mele
și pământ,
între tălpile mele și apă.
Sângerând
îngerii își iau zborul
din ființa mea,
dar viața lor se sfârșește
la picioarele mele,
străinii își cresc puterea
peste trecutul meu,
TOTUL SE TERMINĂ,
substantivul și verbul,
lumina se întoarce în umbră.
Numai eu,
numai eu,
etern magnific soldat,
pătrund într-o statornicie rece,
într-un aer infinit,
CONTAMINAT,
contaminat.

Aștept,
de pe cruce,
să mă salveze ceva omenesc,
spălându-mă, primenindu-mă,
pregătindu-mă
de războiul cu spațiul
în care urmează să mă înalț
să mă înalț
să mă înalț.

În CLUBUL Cafeneaua literară au apărut:

Nr. 1/ februarie 2006

Liviu Ioan STOICIU
Maria BOLOGA
Anca BARBU

Nr. 2/martie 2006

Claudiu KOMARTIN
Oana Cătălina NINU
Olga ȘTEFAN

Nr. 3/aprilie 2006

Gabriela IVAȘCU
Eugen CAZAN
Miruna VLADA

Nr. 4/mai 2006

Gheorghe GRIGURCU
Ionel BOTA

Nr. 5/iunie 2006

Adrian Alui GHEORGHE
Costel STANCU

Nr. 6/iulie 2006

Ioan TEPELEA
Cornel SÂNTION
CUBLEȘAN

Nr. 7/august 2006

Ion HOREA
Elia DAVID

Nr. 8/septembrie 2006

Ileana ROMAN
Echim VANCEA

Nr. 9/octombrie 2006

Gellu DORIAN
Denisa POPESCU

Nr. 10/noiembrie 2006

Cassian MARIA
SPIRIDON
Florin DOCHIA

Nr. 11/decembrie 2006

Lucian VASILIU
Paulina POPA

Nr. 12/ianuarie 2007

Virgil DIACONU
LOLITA

Nr. 13/februarie 2007

Paul ARETZU
Mona VÂLCEANU

Nr. 14/martie 2007

Ioan MATIUȚ
Ilie VODĂIAN

Nr. 15/aprilie 2007

Florian STANCIU
Adrian SUCIU

Nr. 16/mai 2007

Eugen EVU
Conița Lena

Nr. 17/iunie 2007

Cartea îngerilor -
autori copii

Nr. 18/iulie 2007

Petruț PÂRVESCU
Romulus
CONSTANTINESCU

Nr. 19/august 2007

Eugenia REITER
Nicolae EREMIA

Nr. 20/septembrie 2007

Niculina OPREA
Eugen BUNARU

Nr. 21/octombrie 2007

Gaal ARON
Ștefan AL.-SAȘA

Nr. 22/noiembrie 2007

Robert ȘERBAN
Cristina ONOFRE

Nr. 23/decembrie 2007

Ștefan Ion GHILIMESCU
Erkut TOKMAN

Nr. 24/ianuarie 2008

Poezie franceză
contemporană

Nr. 25/februarie 2008

Youssef RZOUGA
Harmonie BOTELLA
Angela de SOUZA

Nr. 26/martie 2008

Marie-Bénédicte
HARRISON
Clara Mărgineanu
Ion Toma IONESCU
Alexandru Jurcan

Nr. 27/aprilie 2008

Alexandra Emilia BUCUR
Andreea Despina
POPOVICI
Costin TÂNĂȘESCU
Lavinia ALEXA
Alexandra TOMȘA

Nr. 28/mai 2008

Mihai BORȘOȘ
Horia MOCANU

Nr. 29/iunie 2008

Aurel SIBICEANU
Viorel MIREA

Nr. 30/iulie 2008

Aida HANCER
Bogdan FEDEREAC

Nr. 31/august 2008

Dan Bogdan HANU
Valeria MANTA
TĂICUȚU
Georgiana MIRZA

Nr. 32/septembrie 2008

Noptile de Poezie
de la Curtea de Argeș

Nr. 33/octombrie 2008

Horia DULVAC
Florian STANCIU
Alexandru JURCAN

Nr. 34/noiembrie 2008

Gabriela IVAȘCU
Simona DUMITRACHE
Cătălina CADINOIU
Virgil DIACONU

Nr. 35/decembrie 2008

Sherko BEKAS
Ancelin ROSETI
Nicolae BĂCIUȚ

Nr. 36/ianuarie 2009

Yves BONNEFOY
Radu ULMEANU
Alexandru MĂRCHIDAN

Nr. 37/februarie 2009

Enrique MOYA
Ion SCOROBETE
Ioan PINTEA

Nr. 38/martie 2009

Sherko BEKAS
Mihaela ALBU
Marius CHELARU

Nr. 39/aprilie 2009

Petruț PÎRVESCU
Ion LAZU
Ion Toma IONESCU

Nr. 40/mai 2009

Aura CHRISTI

Nr. 41/iunie 2009

Radu CANGE
Michel MARTIN

Nr. 42/iulie 2009

Gheorghe TOMOZEI
Raluca GROȘESCU
Ioan VINTILĂ FINTIȘ

Nr. 43/august 2009

Ștefan Dumitru
AFRIMESCU
Sorin LUCACI

Nr. 44/septembrie 2009

Victor MARTIN

Nr. 45/octombrie 2009

Ioan N. ROȘCA
Nichita STĂNESCU

Nr. 46/noiembrie 2009

Mircea BÂRSILĂ

Nr. 47/decembrie 2009

Silvano GALLON
Remus Eduard ȘTEFAN

Anticul Odobescu

În 1873, când boierul Costache Cornescu, cu care de altfel era rudă apropiată, îi încredințează manuscriptul *Manualul vânătorului* pentru a-i întocmi o precuvântare, la numai 39 de ani, Alexandru Odobescu avea în spate o carieră impresionantă de magistrat, arheolog, ministru al Cultelor, ministru al Monumentelor, academician și organizator al Pavilionului Românesc din cadrul Expoziției Universale de la Paris (1867). Prin bravura osârdiei sale, s-o spunem, *Tezaurul de la Pietroasa* fusese restaurat cu atenție în străinătate și expus cu acest prilej în Orașul Lumină.

Ce experiență și mai ales ce competențe avea ca vânător Conu Alecu la acest moment aflăm din capitolul doi a ceea ce a devenit respectiva precuvântare, adică din *Falsul Tractat de Vânătorie*, pedantesc și arhaic autointitulat *Pseudo-Kineghetikos*: "Eram băiat de vreo treisprezece ani când am învățat să dau cu pușca; - mărturisesc însă că de atunci n-am mai făcut nici un progres în această artă; ba chiar aș zice dincontră! (...) Colonelul Enghel îmi dăruie o pușcă cu două țeve, scurtă și ușoară, croită și cumpănită chiar după trupul și după puterile mele; el mă învață cum s-o umplu, cum să ochesc și cum să trag. De aici înainte, vai și amar de bieteale vrăbii de pe garduri! Pe toată ziua stricam într-însele câte un corn de praf și câte o pungă de alică (...) Mi se pare că într-atâta se cam mărginesc foile de dafin (*simbol al gloriei*, n.a.) ce am putut culege în cariera mea cinegetică... De-aș fi zic, mai lăudăros, aș putea să adaug că tot pe malurile Băltii-Albe, m-am încercat a da și-n ciovlice de cele moțate (*păsări de baltă, numite și nagății*, n.a.) care se tot cletină în aer și pe uscat, strigând: "kibrit! kibrit!"; am ochit adesea și în "Ciocârlia cea voioasă ce-n văzduh se legăna" (*C. Negruzzi, în Aprodul Purice*, n.a.), ba unde pui că am cutezat a trage cu pușca și-n cârdurile de găște sălbătice ce trec mereu cu grămada de-a lungul Buzăului. De nu m-ar fi oprit văcarul satului, aș fi nimerit desigur și un graure din cei ce zboară printre vitele din cireadă..." Dincolo de ironia bonomă de netăgăduit, cam așa stăteau de bună seamă lucrurile în privința înzestrării vânătoarești a lui Odobescu, care, nu zic, e posibil să mai fi dat ocazional cu pușca în jurul Bucureștiului cu prilejul numeroaselor partide de vânătoare care se organizau de către protipendada vremii, cum scrie bunăoară Alexandru Pelimon.

"Prefața" academicianului la *Manualul vânătorului* lui Costache Cornescu s-a transformat sub pana cărturarului, cum singur o spune, într-o *călătorie fantastică* "cu un sac așa de îngreuiat de tot felul de petice și de surcele, adunate de pretutindeni". Dar, să-i dăm cuvântul lui G. Călinescu. După aproape 70 de ani de la apariția cărții care s-a publicat cum se știe separat și a cunoscut în timpul vieții lui Odobescu două ediții, pentru divinul critic "Pseudo-Kineghetikos este un pot-pouri bine armonizat, un magazin de bric-a-brac literar, cuprinzând orice obiect artistic, de la descripția exactă de autor a unui tablou, până la cuplet. Farmecul stă, aprecia el, în scandalul de a surprinde un om atât de serios, schițând cancanul pe scară rulantă a bibliotecii lui înțesate cu autorii greci sau de a ascunde litografii libertine în sala cu marii maeștrii ai picturii". Nu e cazul să analizez aici exagerațiunile și nici caracterul românesc al Istoriei călinesciene, însă considerațiile sale în ceea ce-l privește pe estetul Odobescu și al său *Fals Tractat de vânătorie* conțin un mare adevăr. Angrenat în atât de diverse și presante treburi oficiale, preocupat de arheologie și istoria artei (unde, deși rămâne un mare diletant, are contribuții peste care nu se poate totuși trece ușor), înconjurat de o bibliotecă imensă și subjugat cu totul de proiectul traducerii operei poetice a antichității (13 volume realizate!), cărturarul format la școala istorică a unui Jules Michelet și Edgar Quinet a rămas în epocă străin contextului realității imediate în care a trăit. Contemporan, de pildă, cu Eminescu, Creangă și Caragiale, el nu pare a înțelege nimic din importanța acestora ca scriitori, decretându-l, cum se știe îndeobște,

drept cel mai mare poet pe Sihleanu..., coleg de școală cu el la Sfântu' Sava! Interesat de izvoarele și mărturiile istoriei vechi a României, Odobescu a fost complet străin de orice mondenitate și cu atât mai mult, se poate bănuie și o mărturisește el însuși, față de moda vânătorii. Cu siguranță, Dante, Virgiliu, Horațiu, Terențiu, Pliniu, Plutarch ș.a. îi sunt mai puțin peste mână...

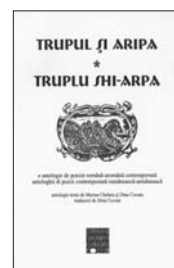
Un accident productiv între preocupările sale decât o aplicație la obiect, *Falsul tractat de vânătorie* este în multe privințe o operă de savantă erudiție și estetism, necum un reflex scriptural al petrecerii timpului și agapă cu prietenii. "Ca un nevânător ce sunt, îi scria prefătorul lui Constantin Cornescu, m-am apucat să colind răstimpii și spațiile, căutând cu ochii, cu auzul și cu inima, priveriști, răsunete și emoțiuni vânătoarești". În bibliotecă mai abitir decât în câmp deschis (*eu rămâi tot bine încercat că cele mai dulci mulțumiri ale vânătoarei sânt acelea în care trupul nu se află osândit la pedeapsa jidovului rătăcitor*), călătorul cu inima trăiește emoția intensă a vaerului șirului de cocoare șerpuind pe bolta cerească în amurg. Eruditul, fără discuție, și nu crudul vânător știe că în aceste brăie de păsări călătoare "divinul Dante a întrevăzut grațioasa imagine a stolului de suflete duioase, de unde se desprinde, spre a-și deplânge restriștea, gingașa lui Francescă". Imaginea dantescă a sufletelor păcătoase muncite în bolgiile Infernului îl urmărește cu osebire pe Odobescu pe tot parcursul capitolului dedicat *vânătului impenat*. "Poetul nu află, în puternica sa închipuire, scrie cu profundă empatie Odobescu, alte imagini mai potrivite spre a descrie pe acei nenorociți, decât a-i asemui când cu șire lungi de melancolici cocori, când cu stoluri zăpăcite de grauri, când în fine cu amoroase porumbițe (turturile, n. n.) care, chemate de dorință, cu aripile întinse și-nnodeate, zboară către dulcele lor cuib, purtate prin aer de dorul ce le-ncege: *Quali colombe dal disio chiamate/ Con l'ali aperte e ferme, al dolce nido/ Volan, per l'aer dal voler portate*". În finalul capitolului asupra căruia am stăruit, scriitorul nu se poate abține de a-l convoca pe "vechiul poet român" Ienăchiță Văcărescu a cărui *Amărată turturea* îi servește drept cea mai potrivită orațiune funebră pentru tot vânatul impenat. Citez, *in extenso*: "Răpită de armonia acestor suave versuri, ciripite în dulcea limbă toscană (*în acest dialect și-a scris Dante Divina Comedie*, n.a.), inima se avântă și dânsa pe urmele amoroase ale pasării ușoare; ochiul o însoțește prin spațiu; gândul se răsfață în desfătărilor aceluia cuib dorit! Dar acolo, sub adâncul frunziș al codrului stă vânătorul, cu ochiul ațintit la pândă, cu brațul ager la trăgaci. Blândă turturică a sosit, ametită de bucurie, aproape de soțul ei; ea s-a pus alături cu dânsul pe o cracă verde a stejarului; gungurind, ea își scutură aripile și-și înconvoaie gusa argintie. Soarele de amiază varsă emanațiuni voluptuoase de căldură în răriștea pădurii și sub umbra copacilor; razele lui se strecoară luminoase printre frunze și clipește ca aurul pe undele limpezi ale pârâului. Totul în fire e liniște, tăcere, dor și speranță; totul pentru norocita păreche, plutește în visuri de plăcere, în farmec amoros! Cu gândul, ea soarbe poate o eternitate de fericiri! Dar deodată un pocnet fatal răsună; echo îi răspunde de prin toate adâncimile codrului trezit. O sărmană păsărică a picat moartă sub stejar. Vânătorul vesel o azvârle sângerând în tolba sa. Dar soția turturică, cea care, vai! a rămas cu zile, *Cât trăiește, tot jălește/ Și nu se mai însoțește!/ Trece prin flori, prin livețe,/ Nu se uită, nici nu vede./ Și când șade câteodată,/ Tot pe ramură uscată;/ Umblă prin dumbrav-adâncă;/ Nici nu bea, nici nu mănâncă./ Unde vede apa rece,/ Ea o turbură și trece;/ Unde e apa mai rea,/ O mai tulbură și bea./ Trece prin pădurea verde/ Si se duce de se perde;/ Zboară până de tot cade,/ dar pe lemn verde nu șade./ Unde vede vânătorul,/ Acolo o duce dorul,/ Ca s-o vază, s-o lovească,/ Să nu se mai pedepsească!"*

*** – *Anuarul de martie* editat de Colegiul Național Bănăţean din Timișoara, Editura Aethicus, Timișoara, 2009

*** – *Revistele literare ale exilului românesc. Luceafărul*, Editura Ideea Europeană, București, 2009

*** – *Trupul și aripa. Trupul și aripa. Antologie de poezie română-aramă*, Editura Fundației Culturale Poezia, Iași, 2009

*** – *Alte țărături. Antologie de proză SF, f.e.*, București, 2009

*** – *Rodul câmpiei. Antologie Roșiorii de Vede*, Editura Tipoalet, Alexandria, 2009

*** – *Zen. Din spusele și versurile maestrilor*, Editura Ecco, Cluj-Napoca, 2003

DESPRE OBICEIUL PIERDUT DE A CITI O CARTE

Timpurile pe care le trăim agită slogane ce se doresc deopotrivă inteligente și oportune. Toate vorbesc de scopul cel mai înalt pe care oamenii acestei economii nevoiașе este înțelept să-l aibă în viață: pricopsirea cu orice preț. Modelele eficienței sunt icoane ale noii religii consumeriste, iar proprietarii conturilor cu cifre enorme, arhanghelii-vedetă care fac cu ochiul mulțimii adulatoare. Mass-media, care se închină adânc tot unui idol al banului, rating-ul, aduce neîncetat în fața ochilor noștri pe așa zișii oameni de succes. Majoritatea au relații destul de încordate cu gramatica limbii române. Știm cu toții că dintre aceștia, unii reprezintă România în Parlamentul European. Alții sunt primari. Tinerii noștri, elevi, studenți, dar nu numai ei, știind acestea, dar și altele asemănătoare, pot trage o seamă de concluzii. Ele nu au cum să fie favorabile unui îndemn la educație temeinică. Dacă mi se spune că aceasta este fața rea a democrației, adică tirania majorității, am să le amintesc că ea nu este obligatorie. Cel puțin nu atât de tiranică. Decizia majorității dintr-o țară poate să arate că ea respinge pe semidocti, pe impostori și lichele. Dacă asta nu se întâmplă la noi, se datorează faptului că avem o formă de democrație rudimentară, care, la rândul ei, se datorează păstrării unor rudimente de gândire. „Adevărata democrație pleacă de la premisa că orice individ este suficient de educat pentru a înțelege esența ei”, spunea încă din sec al XIX-lea, poetul și eseistul american R.W. Emerson. Omul instruit, cu repere morale, este adevărata temelie pe care se înalță o democrație responsabilă.

A început gălăgioasa campanie electorală. Continuă să se adâncească criza economică. Educația este într-o continuă criză, iar, lucru cert, elevii schimbă mai mereu biblioteca pe discotecă. Nu este rău dacă ar mai rămâne câțiva și în biblioteci. Dar nu este rentabil, cultura este adevăratul lux, este fiță. Cărțile, în cel mai bun caz neinteresante, trebuie citite doar pentru examene chinuitoare. Se mai citesc cărțile proaste, multe și promovate agresiv, care stau nerușinate în vitrine, pe

tarabe, lângă opere literare valoroase. Peste ultimele, deopotrivă titluri și autori, ignoranța cvasi-generalizată lasă doar întuneric.

Trebuie să amintim și lectura ziarelor. Mai puțin cele sportive, cu fotbaliști, mai mult cele de scandal, foarte scandaloase și numeroase, cu multe poze a unor personaje care etalează lipsa oricăror inhibiții. Dacă mai punem la socoteală și revistele care tratează aceleași subiecte arzătoare și emisiunile de același gen ale câtorva televiziuni, putem trage concluzia că revoluția sexuală în secolul al XX-lea nu a început în Occident, acum peste cinzeci de ani, ci în România după căderea comunismului. În aceste condiții la ce este bună lectura? Publicații precum **Dilema**, **Cultura**, **Ideii în dialog**, **România literară**, **Revista 22**, sunt, trebuie spus, necunoscute chiar și pentru unii intelectuali.

Galaxia Gutenberg a apus, noua epocă digitală este în plină afirmare, s-a spus de către unii. Educația este una de tip vizual, a imaginii de pe ecran, nu a textului tipărit. Psihologii însă ne avertizează că lectura clasică (aceea cu o carte în față, ale cărei pagini mirosoase a cerneală sau a ciuperci) este singura cale ce oferă intimitate și ritm optim de asimilare necesare dezvoltării intelectuale. Dealtfel, pericolele abandonării lecturii au fost semnalate de numeroși oameni de știință și de cultură. Cel mai grav pericol este acela care ne vorbește că lipsa generalizată a exercițiului lecturii duce la o societate fără repere valorice, fără fundament moral și doar cu o vagă identitate culturală.

O asemenea societate distopică imaginează Ray Bradbury în cartea sa **Fahrenheit 451**, scrisă în 1951 și ecranizată de Francoise Truffaut în 1966. Pentru a asigura un nivel redus de gândire a populației, regimul totalitar pedepsește sângeros pe cel care citește cărți ce nu aparțin propagandei oficiale sau „culturii” de tarabă, în sensul unui nivel intelectual foarte scăzut. Aceste cărți de elită erau vândute împreună cu cititorii lor și distruse. Conștient de pericolul dispariției unor titluri fundamentale ale

culturii universale, un grup de oameni este hotărât, cu riscul pierderii vieții, să le salveze de la uitare, înainte ca ele să fie distruse de oamenii puterii. Cei care se opuneau spălării creierelor învață pe de rost câte o carte a unui mare scriitor, după care o distrug. Fiecare cititor devine o carte și împreună, o bibliotecă. Ea nu trebuie să dispară niciodată datorită adevărului evident că o parte esențială a ceea ce suntem, vine din lectura marilor creații și memoria pe care o păstrăm acestora. Oamenii nu mai erau recunoscuți prin numele lor civile, ci prin cartea pe care o purtau în minte. Dacă cineva dorea să citească, de exemplu, romanul **Război și pace** al lui L.N. Tolstoi, trebuia să caute persoana care a memorat romanul și în cadrul unei tainice întâlniri ilegale, să-l asculte „citit” din memorie. Dar viața cărților acestora este mult mai lungă decât a fiecărui individ, de aceea, pentru a supraviețui, romanul trebuia învățat din timp pentru ca odată cu moartea celui care îl memorase, să nu moară definitiv și opera lui Tolstoi. Operele migrau astfel dintr-un corp în altul, o continuă metempsihoză a sufletului cel mai viu al culturii -literatura.

Aceasta este cartea lui Ray Brandenbury despre care putem spune, cu o formulare consacrată, că orice asemănare cu realitatea a fost îndelung studiată. Este un denunț al oricărei societăți care opune întotdeauna cultura în sensul ei cel mai înalt, adevărată, unei pseudoculturi de cel mai slab nivel intelectual. Asta nu se poate întâmpla decât în cadrul unei societăți de tip fascist, comunist dar și a uneia de consum. Pentru că Fahrenheit 451 vorbește despre pericolul unui totalitarism nu doar de tip comunist, ci și consumerist. Aceasta este o surpriză, să aflăm că toate totalitarismele ne devin contemporane, rând pe rând.

Unii dintre noi, cu amintiri solide despre România de dinainte de 1989, ne construim o imagine mirifică a capitalismului. Orice clișeu, simplist ca orice lucru construit din auzite, conținea posibilitatea fascinantă de a înjura nepedepsit guvernul, cât te ținea gura și de a fuma Kent cât te țineau plămânii (Kent-ul a fost, cred, o eficientă agenție capitalistă infiltrată). Dar istoria ne-a stricat clișeele. Mulți constată jenați că pe anumite porțiuni bune din viața noastră socială (și individuală, inevitabil), una am visat și alta trăim. Mass-media, atunci când vorbește de politicieni incapabili, corupți, de baroni locali, lepre îmbogățite fraudulos descrie o

adevărată „Eră a ticăloșilor”. Sunt cuvintele cu care Marin Preda, printr-un personaj de-al său, se referea la oamenii puterii din timpul comunismului proaspăt implantat. Trăim cumva acum timpuri asemănătoare obsedantului deceniu și noi nu am observat? Activistului de partid bățios și agramat de pe vremuri, i-a luat locul utilitaristul de azi care are cu ceva excepții notabile, un rânjet cinic și o privire tâmpă?

Ce se poate spune cu certitudine este că acești reprezentanți ai noii societăți de atunci și de acum doresc să ofere prin persoana lor un model de reușită în viață. Pentru că ei chiar cred că știu unde este buricul pământului și s-au plasat fix acolo. Nu sunt vizitați de nicio îndoială. Nu au avut nevoie de nicio carte care ar fi putut strecura o altă idee în mintea lor. Mulți dintre ei constată uimiți și fericiți că se poate ajunge la statutul bunăstării fără cine știe ce mare educație sau cultură. În ecranizarea lui F.Truffaut după cartea lui Ray Bradbury, asistăm la următorul dialog: „De ce trebuie să distrugi biblioteca?” este întrebat un individ cu aruncătorul de flăcări pregătit să îi dea foc. Acesta se oprește, scoate la întâmplare un volum al unui gânditor antic și îl ridică în fața celui curios. „Vezi cartea asta? Sigur cel care a citit-o se crede sau este mai deștept decât noi. De ce să nu fim cu toții egali?” după care îndreaptă flăcările spre bibliotecă.

Cred că o parte dintre dumneavoastră pot numi destule persoane publice și particulare care exprimă aceeași convingere. De ce să nu fim cu toții egali? Singura diferențiere recunoscută ca adevărat importantă este averea materială. În schimb, asupra valorii lecturii și a perspectivelor pe care le deschide în viața cuiva, plutește o neîncredere generalizată cu intensități variabile, de la scepticismul politicos până la încruntări ostile.

În aceste vremuri de restriște pentru carte, când interesele majorității covârșitoare o ignoră, când era digitală îi face o concurență irezistibilă, mai există centre de rezistență, care se încapățânează să creadă că viața are o pluralitate de sensuri, iar unul dintre cele mai înalte este relevat de și prin creația literară. Partea semnificativă a rezistenței la sărăcirea spiritului și banalizarea vieții sunt adevărații scriitori și operele lor. Dacă îi vom ignora, nu facem altceva decât să ne exilăm într-un egalitarism inept și monotonic. Îndepărtând din obișnuințele noastre lectura, sau dacă nu o aducem în gesturile noastre obișnuite, ne refuzăm orice zăre, orice vis.

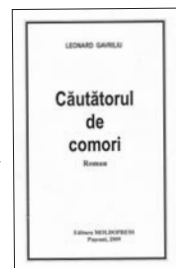
Daniel CORBU
– *Arta confesiunii*,
Editura Princeps
Edit, Iași, 2009

Radu ULMEANU –
Chermeza sinucigașilor,
Editura Pleiade,
Satu Mare, 2009

Leonard GAVRILIU –
Căutătorul de comori, Editura
Moldopress,
Pașcani, 2009

Liviu COMȘIA
– *Frica*,
Editura Tipoelex,
Alexandria, 2009

Adi CRISTI –
Visând pe marginea trezirii,
Editura
24:ore
Iași, 2009

Dan SANDU –
Herald în Talibania,
Editura Aristarc,
Onești, 2007

O monografie monumentală

Impresionantul op al d-nei Lucia Olaru Nenati (*Arcade septentrionale*, Editura Academiei Române, București, 2007, 634 p.), acribios documentat și, în consecință, un prețios, de neocolit instrument de lucru, cercetează, la „fruntariile nordice ale românimii”, reviste, personalități și grupări literar-culturale care, imediat după Marea Unire (1918), și-au propus să consolideze, prin cultură, acel moment astral al Istoriei noastre. Altfel spus, năzuita „iluminare”, pe linie sămănătoristă, prin producții și eforturi *localnice* obliga la reactivarea elementelor de *substrat* din Țara de Sus; iar autoarea, coborând în arhive, cercetând fondul documentar al marilor biblioteci, încumetându-se la această salahorie, aducând la lumină informații noi urma a purcede la o deloc lesnicioasă „decopertare”. Neastâmpărul și polivalența d-nei Lucia Olaru Nenati sunt prea bine cunoscute. Cândva ocupându-se de casa memorială de la Ipotești ca muzeograf coordonator, apoi fiind la directoratul teatrului din Botoșani și conducător de ziar, evident că s-a implicat în viața culturală a urbei; să nu uităm de repetatele turnee în străinătate, slujind – ca „ambasadoare” culturală – cauza comunităților românești și, în primul rând, să evidențiem palmaresul ei scriitoricesc (poetă, prozatoare și acum, cu ale sale *Arcade*, impunându-se ca un credibil istoric cultural, explorând placenta Nordului). Bineînțeles, despre Botoșanii „cari se duc” s-au scris numeroase monografii, începând cu cea a lui Artur Gorovei (1926). Dar volumul d-nei Nenati, „încărcat de substanță” (cum nota regretatul academician Constantin Ciopraga) cercetează minuțios *dimensiunea culturală* a zonei, de regulă ignorată sau minimalizată. Și în acel context de entuziasm național cheamă „la bară” *Oamenii Nordului*, acei *luminători* „elevați și idealști” (*lucr. cit.*, p. 552), risipind în jur o „energie luminată”, după memorabila sintagmă a lui C-tin Iordăchescu. Cei care, azi creatori uitați, și-au asumat destinul de a rămâne *acolo* (ca animatori locali), ignorând magnetismul metropolelor „consacrante”. Și care, ca valori provinciale, întreținând pulsul cultural și-au încercat șansa; adică au mizat, zice autoarea, pe „șansa celor fără șansă”.

Teza pe care se sprijină demersul d-nei Nenati este, declarat, *teoria localismului creator* aparținând, ca paternitate indubitabilă, lui Al. Dima; curios, sunt menționate două „surse”: fie revista *Datina* (Turnu Severin, 1928), admisă de

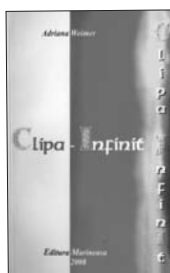
majoritatea comentatorilor, fie gruparea sibiană *Thesis* (1932-1939), decretând – prin gura mentorului – că avem de-a face cu un „epifenomen”.

Arcade-le d-nei Lucia Olaru Nenati reconstituie, prin câteva utile și „blindate” schițe monografice, destinul sinuos al unor reviste și personalități. E vorba, de pildă, despre *Junimea Moldovei de Nord* (1919-1921) și, în prelungirea dispărutei reviste (la 1 mai 1921), *Revista Moldovei* (1921-1927), devenită o instituție culturală. Dar și figurile luminoase ale celor care au trudit eroic, ținându-le în viață. Un Constantin Iordăchescu, cel cu vocația pionieratului, veritabil *spiritus rector* sau, în cel de-al doilea caz, Tiberiu Crudu despre care aflăm că ar fi fost „factotum cultural al vremii”, aducând, în foaia cu pricina, semnături prestigioase, forțe „din afară”, colaboratori de faimă. Pomenit în mari exegeze și, rămânând, totuși, un cvasi-necunoscut, Constantin Iordăchescu și-a legat numele, într-un serial publicistic, de exegeza macedonskiană. Să admirăm cutezanța învățătorului botoșănean de a aduce în atenție *cazul Macedonski* în „patria” lui Eminescu, subliniind marea rivalitate a celor doi și, desigur, forța de iradiere a eminescianismului. Eminescu, scrie Lucia Olaru Nenati, „a fost Everestul lui Macedonski” (p. 307). Adversitatea, consfințită și de celebra epigramă („fatală”) devine o „diversiune admirabilă” (apud *lucr. cit.*, p. 304) drenând valul indignării populare, „scurgerea” – raționa C. Iordăchescu – fortificând celebritatea lui Eminescu.

Tiberiu Crudu, fost profesor la Liceul *Laurian* a fost nu doar un „al doilea Pestalozzi” (cf. Ioan Ignat) dar și etnograf, jurnalist și scriitor autentic – ne asigură autoarea, dezvăluind

Cezar MAZILU
– *Cuvinte defazate*,
Editura Altum,
Pitești, 2009

Adriana WEIMAR –
Clipa - Infinit,
Editura
Marineasa,
Timișoara, 2008

Eugen EVU –
Balamuc Bau Bau,
Editura Polidava,
Galați, 2009

în „portretul neodihnei” proteismul acestui bărbat de seamă, hotărât să rămână „în orașe care nu consacră” (p. 467). Și bătându-se, chiar prin opul în discuție, să-i obțină recunoașterea, adică locul meritat în istoria literară.

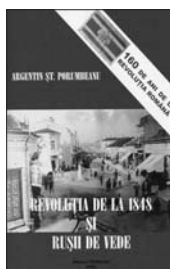
Nu putea fi uitat George Voevidca, o pasiune mai veche a îndărătniciei exegete, cea care, ignorând ironiile îmbelșugate ale „confrăților”, a atras demultișor atenția asupra „cântărețului” bucovinean, deloc un poet provincial. Parnasianul Voevidca (vezi și *Viața și opera*, la editura câmpulungeană *Biblioteca Miorița*, 2007, 160 p.), exploatând o energie creatoare nativă desfășoară o „apertură lirică largă” (p. 550), propunând un adevărat *compendiu liric*. Dar „culturalitatea Bucovinei” (după vorba lui G. Călinescu) e un subiect drag poetei (născută, se știe, la Rădăuți), admirând naturalismul bucolic și fascinația Cernăuților („noul Ierusalim”). Pentru Zona Botoșanilor, un ținut de graniță, Bucovina a reprezentat *o vie arteră sufletească*, scrie, cu o formulă memorabilă, Lucia Olaru Nenati (p. 468), trezind „energii vulcanice”. Care, firește, după Unire, prin abolirea acelei „rectificări de hotar” (cum au numit unii *raptul*), au iscat o teribilă efervescență, întărind legăturile cu cetatea culturală a Iașilor dar și cu „afinii din Bucovina”, agitând peisajul și consemnând o puzderie de cărți, reviste, evenimente.

Negreșit, centrul de greutate al opului sau „capitolul central” (cum ne previne autoarea; vezi p. 237) e consacrat lui Eminescu; zona însăși ar fi o „prelungire afină” a unui mod de gândire, propagând spiritul eminescian (p. 283). Dealtminteri, personalitatea lui Eminescu a fost o constantă a preocupărilor redacționale la publicațiile amintite iar *efigia eminesciană* dă seama, în timp (și peste timp), de

reverberațiile lucrării sale, contopindu-se cu ființa și rosturile nației. Așa cum sublinia și luminatul Toma Chiricuță, preot paroh al Uspeniei când vedea în Eminescu, înainte de Noica, în numele unui incredibil vizionarism pedagogic, un pedagog al națiunii. Cel care, îndreptându-se în junețe spre Cernăuți, parcurgea de fapt *un drum inițiativ*.

Fără a mai stăruii asupra meritelor acestei temeinice lucrări (fructificând și dezvoltând o teză de doctorat) vrem a sublinia necesitatea acestui gest recuperator, „decoptând” un strat de arheologie culturală (p. 560) într-un colț de țară. Și aducând, spre exemplificare, „probe deosebite” de localism creator, observa sagacele Liviu Papuc. În totul, un volum impozant nu doar prin dimensiuni, apropiind „lupa focalizării” de un spațiu geografic mirific, într-un moment istoric astral. Prin reconstituiri pasionale și judecăți critice, vădind o admirabilă tenacitate, aceste recuperări istorico-literare (fără a-și reprima nota afectivă și tentația unor exagerațiuni) ascund „o muncă încrâncenată”, întinsă pe parcursul câtorva decenii și se instituie ca un posibil *model de cercetare*, nota admirativ C. Ciopraga. Evident, opul d-nei Lucia Olaru Nenati (recunoștea chiar autoarea; vezi p. 556) este solida *monografie a unei stări de spirit*. Nu spunea cândva poeta că „ideal ar fi ca tot ce atingem / Cu sufletul vorbelor / Să se facă poem”?

Argentin Șt. PORUMBANU
– *Revoluția de la 1848 și Rușii de Vede*,
Editura Tipodalex,
Alexandria, 2008

Marius IOSIF –
Tragedie și haiku,
Editura Paralela
45,
Pitești, 1999

Petruț PĂRVESCU

gesturi aproximative

Un roi de țânțari
la marginea pădurii -
vântul în leagăn

Gătita tare
rochița rândunicii
a ieșit în drum

Din întâmplare -
printre morcovi și ceapă
floarea soarelui

Noapte de noapte
colindă veacurile
fără boi – Carul

Șița pe casă
pusă demult cu tata
a înmugurit
Cu etichete
izvoarele la sticle
și pungi de plastic

Zile de cuptor -
pe ciutura uscată
un bob de rouă

În slobozire
pe câmpul gol pușcă
glonț – o păpădie

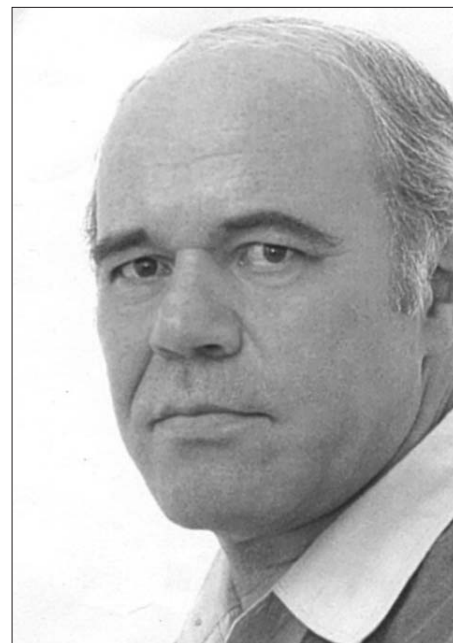
Fără odihnă -
printre raze albina
din floare-n floare

Țipăt și cântec -
gâștele sălbatiche
pe cerul toamnei

Cântă un greier -
luna ca un soare mut
noapte de august
Ciugulind cerul
din pulberea stelelor -
cloșca cu puii

Copiii noaptea
colindă pe uliță -
florile dalbe

Pragmatism și deschidere: Horia Gârbea

Într-un noiembrie plin de nevroze, de melancolii și de fel de fel de griji avură loc și alegerile scriitoricești la Asociația condeierilor din București. Emoții mari și speranță pentru cei câțiva candidați, indiferență și curiozitate pentru ceilalți aproape o mie de prozatori, poeți, dramaturgi, critici literari și traducători. Nu pentru că miza ar fi fost cine știe cât de mare, ci pentru că stă în firea omului (și mai ales a celui care mai și ține un condei în mână) să fie dornic de ceva nou, de o schimbare în monotonia vieții lui de zi cu zi.

Și cum se întâmplă (nu știu dacă numai la noi, la români) în astfel de momente, candidații râvnind la postul de președinte al Asociației Scriitorilor din București și-au prezentat programele – care de care mai ambițios și mai promițător. Numai că, hârșiți din ce au văzut că se întâmplă în viața politică a campaniilor electorale, cele câteva sute de participanți la adunare au fost cam sceptici, gândind probabil cam așa: „Lasă dom'le, c-am mai auzit noi d-astea și nu ne mai păcăliți cu promisiunile voastre!”

În contextul ăsta, la tribuna înjghebată pe scena Teatrului **C.I. Nottara**, unde se desfășurau alegerile, s-a dus și Horia Gârbea, cel care și încheie mandatul în amintitul post pentru care se făceau alegeri. Mic de statură, părând a zămbi cu subînțeles întregii săli, a prezentat cât se poate de succint un fel de raport despre ceea ce a făcut în cei patru ani la capătul cărora ne aflăm, ce ar fi vrut să facă și n-a reușit, apoi ce își propunea în viitor, dacă cei din sală l-ar mai fi ales pentru încă un mandat. Până aici nimic nou și nimic spectaculos, întrucât cam asta e procedura încetățenită. Atunci, m-ați putea întreba cititorul acestor rânduri, cum de-a câștigat Horia Gârbea încrederea și voturile colegilor lui? Răspunsul e cât se poate de simplu: printr-o sinceritate dezarmantă.

Mai întâi și-ntâi mărturisind că nu-i nicio scofală să te afli în postura lui cu un salariu aproape simbolic, mult sub cel mediu pe economie și să fii supus unor inimaginabile presiuni din partea unor membri ai asociației (care, cum cu umor o spunea, transformă sediul organizației pe care o conduce în sala de recitări, pentru a-și dovedi talentul literar). Și, fără îndoială, mulți au priceput unde bate și la cine se referă). Apoi, că din puținele avantaje pe care le mai are la ora actuală asociația (lecturi publice plătite, deplasări, editarea lucrărilor proprii și alte câteva) n-a profitat niciodată. Însă, dincolo de toate astea, cred că mărturisirea care a atârnat cel mai mult și mai mult în balanța celor care au fost chemați să aleagă prin vot a fost alta: anume că în cei patru ani de președinție Horia Gârbea a reușit un fapt cu care se poate mândri și de care este bucuros: să-i cunoască personal pe aproape toți cei o mie de

colegi ai lui, să stea de vorbă cu ei și – într-o oarecare măsură – să le afle păsurile, necazurile și condiția socială.

Horia Gârbea e un tip deschis dialogului, înțelegător cu toți, dar și dur dacă e cazul (se vede asta din felul în care nu-i iartă pe grafomanii care publică fel de fel de cărți, iar el le recenzează în paginile unor reviste literare). Dacă nu le-ați văzut niciodată cum arată în realitate, ci numai i-ați citit recenziile, poți crede că e un tip zeflemist, neiertător, un cronicar înrănit, un tip acru, poate chiar scârbit de literatura altora. Nimic mai fals!

„Stilul e omul” a spus cineva, pare-mi-se Buffon. Așa și cu Horia Gârbea. Când am tipărit cel dintâi volum al „Portretelor în peniță” m-a onorat și pe mine cu o recenzie, punându-mi niște epitete discutabile din punctul meu de vedere: „blândul poet, critic, gazetar”, „autor cu seninătate” ș.a. Încheia cu o concluzie deconcertantă: „Cum elogiul și înțelegerea sunt rare pe la noi, m-am bucurat de cartea lui, gândindu-mă, totuși, că unele portrete s-ar putea scrie, cu toată dreptatea, exact invers, muind penița în vitriol, în loc de miere”. Dar cum fiecare cititor, după o lectură, gândește cum ar fi procedat el cu „subiectul” cărții respective, nu m-am supărat. Era un punct de vedere și nimic mai mult...

Cu Horia Gârbea m-am întâlnit îndeosebi cu prilejul jurizării lucrărilor primite la concursul organizat de Fundația „Dimitrie Bolintineanu” și revista „Sud”, că s-a întâmplat, de altfel, și în cazul lui Liviu Ioan Stoiciu. Mărturisesc că micile noastre reuniuni prilejuite de amintitul concurs au însemnat și înseamnă pentru mine, între altele, și o nimerită ocazie de a-i studia mai îndeaproape și pe colegii chemați să selecteze creațiile unor aspiranți la afirmarea literară.

Horia Gârbea, de acum o personalitate literară afirmată pe deplin (premiile literare, între care și cel al Academiei, au confirmat-o) este un scriitor polivalent (scrie proză, poezie, teatru, face publicistică), al cărui verb este vioi, tânăr și așa zice neliniștit, cum este și cel care-l încredințează tiparului. Horia Gârbea pare a fi un ins agitat încontinuu, dar și deschis dialogului, pragmatic, binevoitor până peste poate, amabil și manierat, răbdător și înțelegător. N-are niciun complex că vine din lumea inginerilor într-o lume literară alcătuită în general

din filologi și din absolvenți ai unor facultăți de științe umaniste. Dar poate că tocmai asta i-a păstrat privirea limpede și judecățile nepărtinitoare. A tipărit, între altele, o interesantă carte, „Infernul, după Horia Gârbea”, în care confrății scriitori, poeți, prozatori și dramaturgi sunt închipuiți în distribuții, „cercuri”, precum „muritorii de rând” în celălalt infern, celebru, al lui Dante Alighieri. Un alt tom a fost consacrat „birlicilor” din Bucureștii de altădată. Etc. Etc.

Dincolo de literatura lui, Horia Gârbea, ca om și ca personaj al vieții literare de azi, dovedește, pe lângă virtuțile amintite (și încă altele) un adevăr care-l face agreabil tuturor: deține știința comunicării și arta de a reuși să se facă plăcut și agreabil. Cred că e omul pe care nu te poți supăra decât foarte greu și pe care, eventual, nu l-ai putea urî decât în situații cu totul și cu totul ieșite din comun, provocate din cine știe ce motive străine de persoana lui...

FEREAȘTRA

O pisică neagră...

...îmi alege cărțile și mă invită să le descopăr înainte de a le deschide, doar privind copertele - ele însele adevărate povești. Privesc fiecare volum cu voioșia pură a cititorului începător. Cele mai frumoase ficțiuni din literatura străină, supervizate cu grație de pisica tolănită leneș peste teancul de cărți, sunt romanele din colecția „Raftul Denisei” (a editurii Humanitas) scrise parcă sub semnul seducției. Poeta - editoare Denisa Comănescu așază pe raftul cititorilor, cu fler și inteligență, cu rigoare și cu o secretă iubire față de cărțile bune, noile povești ale lumii.

Scriitori consacrați, laureați ai celor mai prestigioase premii, dar și tineri scriitori de mare talent, autori ai unor cărți de excepție apar în rafturile librăriilor în cele mai bune și îngrijite traduceri. Citindu-i, ai sentimentul că reușesc să-ți aducă aproape adevăratul timp - timpul interior. O lume ficțională ale cărei fantome se strecoară printre crăpăturile lumii actuale, o scriitură magică de care mă îndrăgostesc încă de la citirea titlurilor, întotdeauna ispititoare. Priviți, doar!

„Zăpada de primăvară” - o poveste de o frumusețe atemporală, trăită în surdină, o iubire aidoma

fragilității zăpezii de primăvară, imaginată de japonezul Yukio Mishima.

„Sorgul roșu” - o saga violentă și pătimasă, când viața își iese din matcă, petrecută în chiar patria sorgului roșu, a chinezului Mo Yan.

„Brocart de toamnă” - o analiză psihologică de mare finețe, roman al japonezului Teru Miyamoto.

„A treisprezecea poveste” - scrisă de tânăra englezoaică Diane Setterfield, unul dintre cele mai bune romane *noir*, cu atmosferă gotică, enigmatică, cu unduire de întuneric.

O voce importantă a literaturii universale contemporane, care scrie în marea tradiție a literaturii ruse, este cea a scriitoarei Ludmila Ulițkaia. „Al dumneavoastră sincer, Șurik” este romanul Moscovei anilor '80 care păstrează, în mici enclave, ceva din epoca țarilor.

Nu am citit de mult un roman scris ca în delir, în care narațiunea se face țândări despicându-se în povești ale fiecărui personaj în parte, în tonalități diferite, înecate într-un lirism amețitor, ca în nămolul unui fluviu. „Ordinea naturală a lucrurilor” este romanul în care Moartea, cu „pleoape alungite a dispreț”, străbate poveștile personajelor

ca și cum ar traversa o odaie. Este doza de valium pe care scriitorul António Lobo Antunes ne-o oferă o dată cu durerea de dinți cu tot.

Pisica neagră pășește pe tălpi moi. Ca un balot de stofă, pe rafturi se rostogolesc John Fante, Kurt Vonnegut, Mitch Albom, John Updike, J.M. Coetzee, Salman Rushdie, noutăți absolute, titluri cu foșnet de zăpadă, luminate pe dinăuntru...

Liliana RUS

Florin CARAGIU
- *Sentic*,
Editura
Vinea,
București,
2009

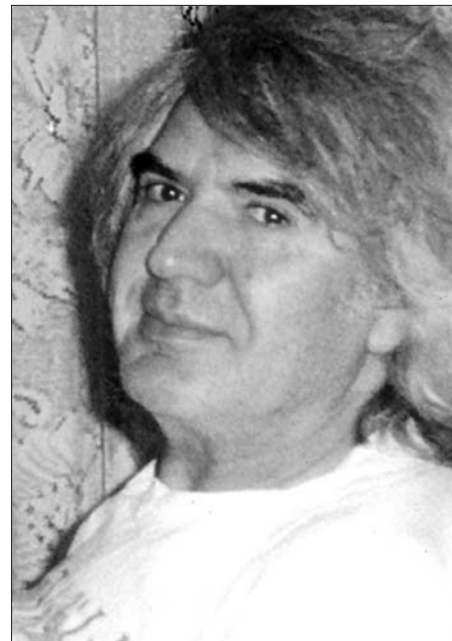
Lucia OVEZEA -
Patru femei,
Editura
Cărțile
Tango,
București,
2009

Ioana SANDU -
Cartea de foc,
Editura Semne,
București, 2009

Romulus Vulpescu

De poezia lui Romulus Vulpescu mă leagă o durată de aproape patruzeci de ani. Eram tânăr, îndrăgostit de poezie – uneori mai zgâriam câte un vers, dar îmi era rușine să-l arăt cuiva – și de cărțile frumoase.

Cum mi se întâmpla să cumpăr reviste literare și, uneori, să fiu prezent la cărți lansate de autori preferați, așa s-a întâmplat și la 1 februarie 1971, când maestrul mai sus amintit își lansa cartea de versuri „Și alte poezii”. Evenimentul a avut loc la Librăria „Eminescu”. După ce am cumpărat cartea, m-am dus, cu sfială, să iau un autograf. Dacă memoria nu mă înșală, poetul te întreba cum te cheamă și ce preferințe poetice ai. L-am rugat să-mi scrie ceva despre versurile lui Radu Stanca, pentru poezia căruia făcusem o mare pasiune - care nu mi-a trecut nici astăzi. Domnul Romulus Vulpescu mi-a dat un autograf care m-a încântat, iar cu versurile din cartea sa petrec și am petrecut clipe frumoase. Verbal, mi-a spus: „Radu Stanca ne are în buzunarul de la ceas.” Și a și arătat locul cu pricina. Cu ocazia lansării cărții, poetul ne împărtășise din proiectele sale. Nu știu câte a realizat, pentru că tezele din '71 ne-au dat înapoi cu un timp nemăsurabil.

Mai târziu, prin anii '80, când începusem și eu să public câte ceva, mă aflam la rând, la casieria Uniunii Scriitorilor. O doamnă în vârstă, nu știam cum o cheamă și nu aveam să aflu niciodată, s-a dus să-i spună poetului că versurile sale îi merg la suflet și că ea crede că poetul e foarte deștept. Răspunsul a venit neîntârziat. Doamna a rămas ușor nedumerită. La o asemenea flatariseală, a primit răspunsul cuvenit, pe care nu vreau să-l reproduc. Modestia poetului o țin minte și acum și m-am convins încă o dată că poezii adevărați, oamenii de aleasă cultură nu fac gesturi care să-i scoată neapărat în relief, iar grandomania le este cu totul străină.

După revoluție, am avut bucuria să mă întâlnesc cu poetul la redacția Editurii „Eminescu”. Am stat câteva minute bune de vorbă. Aveam, totuși, o mică rezervă. Dânsul era simpatizant al unui anume partid și nu prea mă împăcasem cu acest lucru, ba chiar, cu ceva timp în urmă, mă duruse această implicare. În redacție, mi-a spus, printre altele, că el, în trecut, nu a fost membru de partid. Am pășit și peste acest moment delicat și, fără să vreau, am început să recit o poezie a lui, pe care o învățasem, împreună cu o alta, de la lansarea cu pricina și până acasă. Și am început: „În fiecare zi ne batem joc de păsări, de iubire și de mare...” M-a ascultat și nu cred să-l fi dezamăgit, ba, poate, i-am făcut o bucurie.

În egală măsură, Francois Villon și ale sale „Opuri”, în traducerea acestui mare truditon pe literă, mi-au ținut, în decursul anilor, moralul ridicat și speranța într-o poezie. Și nu numai domnia sa.

Să mai amintesc de Gargantua și Francois Rabelais, de „Viața și moartea regelui Richard al III-lea”, în colaborare postumă cu Ion Barbu, ar fi superfluu. Cert este că poemele sale și neapărat traducerile ar fi meritat, cu prisosință, o mai

bună „reclamă” în contextul vieții literare de azi și o mai dreaptă prețuire. Amintesc, pentru cititorii de poezie, excelentul poem „În fiecare zi” din cartea „Și alte poezii”:

În fiecare zi, ne batem joc
De păsări, de iubire și de mare,
Și nu băgăm de seamă că în loc
Rămâne un deșert de disperare.

Ne invadează lenea unui vis
Pe care-l anulăm cu-o șovăire;
Ne reculegem într-un cerc deschis
Ce nu permite ochilor s-admire;

Ne răsucim pe-un așternut posac,
Însingurați în doi, din lașitate,
Mințindu-ne cu guri care prefac
În zgură sărutările uzate;

Ne pomenim prea goi într-un târziu,
Pe-o nepermis de joasă treaptă tristă,
Prea sceptici și prea singuri, pare-n pustiu,
Ca să mai știm că dragostea există.

În fiecare zi, ne batem joc
De păsări, de iubire și de mare,
Și nu băgăm de seamă că în loc
Rămâne un deșert de disperare.

Și îl asigurăm pe acest poet cum altul nu-i și pe excelentul traducător și îngrijitor de ediții că nu l-am uitat. Că în sufletul meu este loc pentru acest extraordinar literat și pentru poezia sa.

Agencia de Carte

În primele zile ale lunii martie 2010, cu ajutorul unei echipe din care fac parte poeta Andra Rotaru, graficianul Mihai Zgondoiu și webmasterul Adriana Cocic, voi lansa proiectul web **Agencia de Carte**, care va fi prima agenție de știri și comentarii on-line dedicată industriei editoriale din România, evenimentelor de carte și scriitorilor români. În fapt, îmi doresc să creez o puternică și activă comunitate de autori de cărți care să își promoveze evenimentele lor editoriale.

Vă rog să trimiteți pe această adresă de email (cipariu@yahoo.com) sau pe adresa de email a Andrei Rotaru (andarotaru@yahoo.com), pentru luna martie 2010, informații legate de lansări de carte, premii oferite autorilor sau editurii pe care o conduceți, seminarii, festivaluri unde se lansează cărți sau sunt dezbătute anumite titluri editoriale. În funcție de informațiile primite, vom putea realiza o politică editorială flexibilă care să sprijine promovarea cărților și autorilor români prin interviuri în exclusivitate, comentarii, reportaje, anchete. Orice eveniment artistic, cultural, științific și infoeducațional care va propune o carte sau un autor de carte

își va găsi locul în rubricile *Agenciei de Carte*. Informațiile la zi pe care editorii și autorii le vor trimite, precum și un desfășurător al evenimentelor în pregătire ne vor ajuta să generăm actualizări editoriale de impact.

Îmi doresc, de asemenea, ca *Agencia de Carte* să asigure o pluralitate a opiniilor și a spiritului critic în afara taberelor și găștilor literare ce se exprimă în revistele literare și culturale în format print sau de pe Net. Motiv pentru care vă propun să contribuiți editorial la această pluralitate de opțiuni estetice și culturale prin texte pe care să le publicați în *Agencia de Carte*. Voi fi interesat, în primul rând, de comentarii privind marile probleme ale scriitorului român, probleme ale lecturii și ale industriei editoriale, comentarii privind cărțile de valoare care au fost ocluate din motive de nebagare de seamă sau de gașcă literară, informații despre proiecte editoriale în pregătire. Domeniile editoriale vor fi acoperite de la cartea de beletristică, operele științifice (umanioare și/sau științele exacte), cartea de artă, cartea ezoterică, cartea de arhitectură ș.a.m.d..

Echipa editorială: **Dan Mircea Cipariu**, publisher (cipariu@yahoo.com), **Andra Rotaru**, editor coordonator (rotaru.andra@gmail.com).

Gabriel Cazan - S.F. și activism ecologic

Inedită postura lui Gabriel Cazan, directorul Departamentului „Târguri și Expoziții” din cadrul Camerei de Comerț și Industrie Argeș. Este vorba despre postura de autor de romane S. F., în care se plasează cu trei volume – *Umbra*, *3150-*

rapel în ‘88 și, recent, *Încă o șansă*. Inedită ipostaza, spuneam, dacă ne raportăm strict la profesia lui și chiar la zona de mișcare liberă, pe care o ampretează cu voința și cu alegerile de viață, în sensul că practică, de ani buni, cu o devoțiune aproape fanatică, speologia și că are afinități cu arta fotografică. S-ar spune că-i de-ajuns pentru o ființă omenească, trăitoare într-un secol prea trufaș și prea grăbit ca să-și mai pună întrebări profunde și autentice. Gabriel Cazan infirmă, însă, regula. Mai mult, anatomia lui afectivă are doi poli artistici: Luminița Borta, actriță a Teatrului *Alexandru Davila*, care-i este soție, și Ania, fiica lor, încă din clasele mici pe tot felul de scene improvizate, inclusiv autoare de romane cu iz adolescentin.

Încă o șansă, publicată în această toamnă, readuce în discuție problematica severă, gravă, actuală a relației noastre cu planeta pe care locuim. Autorul lansează în eter un strigăt disperat și lucid totodată, încercând să smucească hăturile unei

orbiri ce pare definitivă. Nu vrem să mai vedem, să mai știm de suferința pe care o pricinuim, de prejudiciile apocaliptice aduse Pământului, din cauza viețuirii la întâmplare, fără discernământ, a deșertificării și-a despăduririlor împotriva rațiunii, a poluării care ne prefăce în fantome, a gunoaielor dincolo de orice putere de absorbție, a experimentelor cu miză exclusiv financiară. Gabriel Cazan trage semnal după semnal de alarmă, se zbate, urlă, țipă, scandează, ricanează. O face, însă, în numele apartenenței la rasa umană, un blazon odinioară nobil sau cel puțin gândit așa, inițial.

Situația imaginată – catastrofa în urma căreia supraviețuitorii ajung să trăiască fetid, mâncând gândaci și șobolani (de ce nu și oameni?!) – personajele – Wind, Micra, Soft, Lorin, Ubi, Bobo, roboții – construiesc un scenariu credibil, conceput într-o scriitură alertă, accesibilă, fluidă, gazetărească. Imaginile se schimbă sub ochii cititorului și conduc dezinvolt la deznodământ. Interesante sunt breșele către mitologie și oniric, îmbrățișarea unei plaje largi de simboluri, regășibile deopotrivă la Novalis și la Mircea Cărtărescu.

Cu romanul *Încă o șansă*, Gabriel Cazan mai face un pas pe buza prăpastiei scriitoricești: a fi sau a te prăbuși într-o dimensiune mereu cvasinecunoscută, cu capcanele și înșelătoriile ei, cu spectre și eșecuri, dar și cu bucurii greu de imaginat, înăuntrul cărora intri cam ca la facere, adică plângând.

Denisa POPESCU MARTIN

BRÂNCUȘI ÎN MUZEUL METROPOLITAN DE ARTĂ DIN NEW YORK

...Cu mare interes căutam sala în care sunt expuse lucrările lui Brâncuși și la găsirea ei ne bucurăm ca niște copii. Găsim trei lucrări ale lui, printre care și **Păsărea în spațiu** realizată în marmură în 1923. Strălucește ca și cum ar fi luminată de o lumină de natură cosmică. De culoare albă, albul însumând toate celelalte culori, concepută fără aripi, fără pene, lustruită și închisă în sine, sculptura lui Brâncuși radiază în jurul său frumusețe și speranță.

Îmi amintesc de cele aflate de la Petre Țuțea, anume că Brâncuși ar fi fost întrebat de cineva care a fost ideea pentru înfăptuirea lucrării „Măiastra” și Brâncuși ar fi răspuns: „Am șlefuit materia pentru a afla linia continuă și când am constatat că nu o pot afla, m-am oprit. Parcă cineva mi-ar fi dat peste mâini.”

Obsesia vieții lui fusese taina zborului. Zborul spiritului... Într-o revistă am găsit scris: „...Se tot ducea și după aceea cu mieii, dar neputând înota, privea cerul, urmărirea zborul păsărilor spre înalturi. A rămas toată viața cu visul de-a zbura, cu dorința de a afla taina zborului.” Dacă pe Eminescu l-a urmărit din copilărie legenda luceafărului, pe Brâncuși îl chema înaltul cerului...

În fotografie am surprins imaginea, ca dintr-o poveste, a Păsării și a Luceafărului... și eu mi-am imaginat-o de cum am intrat în sală...

Copiii încearcă să-mi tempereze emoțiile, neștiind că acest maestru îmi evocă amintirea locului unde mi-am petrecut o parte din copilărie, printre flori, fluturi și dragoste... Apoi, vremea trecând, împodobind casa, tot cu fluturi, cu flori și dragoste... Mă așez pe o băncuță și recit în gând, ca pe-o rugăciune, versurile lui Eminescu, învățate în adolescență, căci ceea ce înveți în acea perioadă a vieții, nu se uită: *...Cobori în jos, luceafăr blând...*

Stăm mai mult timp în preajma acestor sculpturi și ne bucurăm de faptul că ele se află aici în acest mare muzeu, că spiritualitatea artistului este recunoscută și prețuită.

În imediata apropiere se află **Muza adormită**, lucrată în bronz, sugerând visul. De data aceasta muza visează cu ochii deschiși... Interesant! Se spune că portretele lui de copii au anticipat visul muzelor adormite, dar modelul acestei muze i-a fost o baroneasă, prietenă a lui Rodin... Erau de fapt nouă muze, fiice ale lui Zeus, inspiratoare ale artelor care în mitologia romană purtau numele de Camene. Faptul că în această sculptură muza este adormită (care dintre ele?), poate sugera supliciul la care este supusă arta, fără a-și trăda suferința în afară, poate chiar din mândrie, pe suprafața obrazului neaflându-se nicio cută... Pentru Brâncuși emoția e trăită în adâncul sufletului și nu în expresia obrazului, emoție pe care trebuie s-o descifrezi din gestică, din dramatismul mișcării, semnul supliciului putând fi exprimat prin înclinarea capului.

A treia sculptură pe care o vedem este **Portretul lui Nancy Cunard** lucrată tot în bronz. Văzând-o de la distanță, rămân contrariată pentru câteva clipe: nu este cumva **Negresa blondă** sau **Pasărea de aur** - bronzul din 1933? Nu, nu! Este Nancy Cunard, poeta pe care a întâlnit-o Brâncuși, prietenă cu Tristan Tzara. Părul ei strâns la ceafă, nasul caraghios, înclinarea capului asimetrică față de trup, totul simplu, sugerând o figură comică, nostimă, nici nu știu cum să o caracterizez. Poate sufletul unei poetese este mult prea bogat, prea frumos pentru a fi și înfățișarea la fel? Știu doar că despre **ideea** din spatele formei exterioare vorbea Brâncuși, despre „esența lucrurilor”...

Henry Moore (1898 – 1986), sculptor englez, un novator al artei, vorbea despre diferența dintre frumusețea expresiei și forța expresiei, prima plăcând simțurilor și a doua spiritului, ori Brâncuși tocmai asta a reușit, transformând anticul în modern. Eu una, n-aș putea spune că anticul nu avea forța expresiei, dar sunt o umilă spectatoare! Cu adevărat însă, simplitatea în artă nu este un scop, după cum spunea cineva, „la ea ajungi fără să vrei, trecând printr-o pădure deasă, fără prea multe raze de lumină și ieșind din acel desis, neașteptat, simplu, te simți de îndată gol, înveșmântat în lumină...”

Simplitatea era doar aparență! Brâncuși cunoștea mai mult decât și-ar fi putut închipui mulți, la acea vreme. El căuta verticala cunoscând direcția spiritului, îl căuta pe Dumnezeu Însuși, dorea să atingă centrul universului.... Oricare dintre lucrările lui, sunt convinsă că le începea cu ființa-i impregnată cu dragoste, puritate, înțelegere și căutare. O viață interioară intensă clocotea în el și începea să se manifeste prin gesturile

sculptorului, dăltuirea materiei, concentrând în ea toate forțele spiritului său ales.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de **Centrul Cultural Pitești** sub egida **Consiliului Local Pitești** și a **Primăriei municipiului Pitești**

Fondată în ianuarie 2003

REDACȚIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-șef: Marian BARBU
Redactori: Florian STANCIU,
Nicolae EREMIA

Tehnoredactare:

Simona FUSARU

Corectură:

Liliana RUS

Prezentare artistică:

Virgil DIACONU

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărții, 110013,
Pitești
Tel.: 0248/216348, 219976
Fax: 0248/210068

e-mail:

cafeneaua_literara2003@yahoo.com
<http://www.centrul-cultural-pitesti.ro>

Cont: 50104122256,
Trezoreria Pitești
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conținutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea și alte opinii
decât ale redacției.

Manuscrisele primite
la redacție nu se înapoiază.

Revista poate fi găsită la
chioscul Muzeului Literaturii
Române, București.

Tiparul executat la
S.C. Pământul ARG S.R.L.,
tel.: 0248/546.959,
e-mail: pamantul2@yahoo.com.

Casa cu suflet – noul trend în arhitectură

Luni, 11 ianuarie, s-a desfășurat în Pitești prima zi a colocviului internațional de arhitectură, intitulat “Meserii - materiale - tehnici - valori tradiționale, surse de inspirație pentru dezvoltarea durabilă”. Participanții (antropologi, sociologi, istorici de artă, arhitecți) au căzut de acord că e nevoie de reîntoarcerea la valorile tradiționale pentru o dezvoltare durabilă a României.

Evenimentul, organizat de Uniunea Arhitecților din România și Direcția județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Argeș, s-a bucurat de participanți de marcă. Moderatorul colocviului a fost Petre Guran, directorul UAR, istoric cunoscut, cu studii la Universitatea Princeton, care a deschis lucrările cu un eseu despre cunoașterea tradițională și cea modernă – două tipuri de a vedea lumea, din care arhitectul trebuie să învețe deopotrivă. „Doar îmbinând sfaturile bătrânilor cu rigoarea matematicii, doar îmblinzind spațiul cu frumusețea icoanei, vom reuși să revenim la casa cu suflet”, a spus domnia sa.

Caroline Fernolend a prezentat apoi experiența Fundației „Mihai Eminescu”, o organizație non-profit, patronată de Alteța Sa Prințul Charles, organizație care operează în patru județe ale Transilvaniei. Surprinzător, poate, pentru prejudecățile noastre, Fundația a reușit să mobilizeze populația de etnie rroma, stabilită în casele sașilor emigrați după 1989, să se implice în restaurarea acestor locuințe, a dezvoltat meșteșuguri tradiționale și, cu bani puțini, a reușit să refacă țesutul local sfîșiat de emigrație – astăzi, la Viscri și în împrejurimi, bisericile fortificate ale sașilor, casele și drumurile sînt restaurate și puse în valoare de noii locuitori, care au devenit mîndri de satele lor.

S-a remarcat și intervenția arhitectului brazilian Leo Orellana, coordonatorul Planului de reabilitare a Centrului Vechi al orașului Salvador de Bahia, o zonă aflată în

patrimoniul universal UNESCO – cu rigoare carteziană, domnia sa a definit conceptele necesare înțelegerii problemei patrimoniului și a descris efortul impresionant, uman, material și financiar, necesar acțiunii. Morala intervenției – nici o zonă istorică nu va supraviețui, dacă nu e integrată într-un spațiu mai larg, viu, al orașului, de la care să tragă sevă și pe care să-l înnobileze cultural.

Un cuvînt de bun venit au rostit Constantin Davidescu, prefectul județului Argeș, Florin Tecău, vicepreședintele Consiliului Județean și Andrei Nicolescu, directorul coordonator al DJCCPCN, organizatorul eficient și discret al colocviului.

Persoană de contact – Cristian Cocca, consilier principal DJCCPCN Argeș, tel. 0744.439424, adresa: Pitești, Piața Vasile Milea nr.1, Tel: 0248-220833, Fax: 0248-220833.

Cafeneaua literară este membră **APLER** și **ARPE**.

Vizitați **Cafeneaua literară** la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro